

# SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI KRAJOWEGO PLANU DZIAŁAŃ PRZECIWKO HANDLOWI LUDŹMI W 2016 ROKU

Data przyjęcia sprawozdania: 20 lutego 2017 r.

17 sierpnia 2016 r. Rada Ministrów przyjęła „Krajowy Plan Działań przeciwko handlowi ludźmi na lata 2016-2018” (dalej: KPD). To kolejny z następujących po sobie dokumentów, określających zadania z zakresu przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce, realizowanych począwszy od września 2003 r.

Celem głównym Planu jest stworzenie warunków, koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce i wsparcia ofiar tego przestępstwa, a cele szczegółowe w tym kontekście to:

- podnoszenie świadomości nt. zjawiska handlu ludźmi;
- podniesienie standardu wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi (w tym małoletnim ofiarom handlu ludźmi);
- poprawa skuteczności działań instytucji, odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi poprzez doskonalenie narzędzi prawnych, struktur oraz wdrażanie najlepszych praktyk;
- podniesienie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji, zaangażowanych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi i wsparcie ofiar tego przestępstwa;
- pogłębienie wiedzy nt. zjawiska handlu ludźmi i efektywności podejmowanych działań;
- wzmocnienie współpracy międzynarodowej.

Zadania dla każdej z ww. kategorii zostały uszczegółowione w tekście Planu.

Niniejsze sprawozdanie, dotyczące realizacji działań, zaplanowanych na 2016 r., zostało opracowane w Zespole ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi Departamentu Analiz i Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w oparciu o informacje własne, a także przekazane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Komendę Główną Policji, Komendę Główną Straży Granicznej, Urząd ds. Cudzoziemców, Prokuraturę Krajową, Główny Inspektorat Pracy, Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury, Fundację przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada, Stowarzyszenie POMOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej, Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, Fundację YouCanFree.Us Polska oraz Międzynarodową Organizację ds. Migracji IOM. Po raz pierwszy informacje o podejmowanych działaniach przekazały także wojewódzkie zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Celem zapewnienia czytelności i przejrzystości Sprawozdania, jego układ odwołuje się do systematyki zastosowanej w „Krajowym Planie Działań przeciwko handlowi ludźmi na lata 2016-2018”. Sprawozdanie zawiera również informację o działaniach, dotyczących problematyki handlu ludźmi realizowanych w 2016 r., ale nieobjętych Krajowym Planem.

## Część I Działania prewencyjne

### Działania informacyjne skierowane do ogółu społeczeństwa.

W 2016 roku przedstawiciele Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, Komendy Głównej Policji, a także komend wojewódzkich Policji, Fundacji przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada, Stowarzyszenia Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej oraz Fundacji YouCanFreeUs Polska udzielili wielu wywiadów, komentarzy do mediów, brali udział w programach na żywo w radio i telewizji, docierając w ten sposób do tysięcy osób. Echem odbiła się zarówno publikacja Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji „Handel ludźmi. Raport 2016” (więcej w p. V.1), wydarzenia, zorganizowane przy okazji 10. Europejskiego Dnia przeciwko Handlowi Ludźmi, a także Joint Action Day - Sexualexploitation 2016, koordynowane przez Europol działania, wymierzone w zwalczanie przestępczości handlu ludźmi i zmuszania do prostytucji.

W ramach swojej działalności Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA prowadzi od 2013 roku stronę internetową, poświęconą handlowi ludźmi [www.handelludzmi.eu](http://www.handelludzmi.eu) (w 2016 r. zanotowano ponad 1,3 mln odsłon i niemal 500 tysięcy wejść unikalnych) oraz jej odpowiednik na facebooku (w 2016 r. 120 nowych osób polubiło stronę, co grudniu dało łącznie 569 osób, od początku działalności na FB).

W ubiegłym roku, Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi przeprowadził również procedurę utworzenia nowej strony internetowej Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (więcej w p. II.5).

Informacje nt. handlu ludźmi można znaleźć również na stronach internetowych innych instytucji i organizacji, zaangażowanych w przeciwdziałanie i zwalczanie handlu ludźmi, w tym na stronach komend wojewódzkich/Stołecznej Policji oraz komend miejskich/rejonowych/powiatowych Policji.

Wojewódzkie zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, na stronach urzędów wojewódzkich, prowadzą serwisy informacyjne, poświęcone zjawisku handlu ludźmi oraz pracom zespołów (np. strona [www.handelludzmi.slask.eu](http://www.handelludzmi.slask.eu) Śląskiego Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, podzakładka „Przeciwdziałanie Handlowi Ludźmi” na stronie internetowej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, zakładka <http://www.kielce.uw.gov.pl/pl/urząd/polityka-spoeczna/przeciwdzialanie-handlo/10813,Przeciwdzialanie-handlowi-ludzmi.html> na stronie Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego).

Działania prewencyjne, prowadzone przez Policję na terenie całego kraju, skupiały się w dużej mierze na ograniczaniu:

- zjawiska żebractwa, w szczególności z wykorzystaniem osób małoletnich oraz niepełnosprawnych (w Warszawie, w woj. dolnośląskim, łódzkim, małopolskim, opolskim,

podkarpackim i wielkopolskim) – w ramach współpracy z podmiotami pozapolicyjnymi, głównie w okresie letnim, systematyczne kontrole miejsc, w których nasilony jest ten proceder;

- tzw. przydrożnej prostytucji (w Warszawie i w woj. lubelskim, łódzkim, wielkopolskim) - stałe rozpoznanie w celu ujawniania miejsc, gdzie może występować to zjawisko, prowadzenie działań profilaktycznych, skierowanych do grup, które mogą być narażone na niebezpieczeństwo uprowadzenia, porwania;
- zjawiska pracy przymusowej (w woj. łódzkim, opolskim, mazowieckim) – zbieranie informacji w agencjach pracy tymczasowej, prowadzenie kontroli punktów gastronomicznych oraz firm, w których zatrudnieni są obcokrajowcy.

## Działania informacyjne, skierowane do ogółu społeczeństwa.

### I.1 Organizacja wydarzeń, promujących problematykę handlu ludźmi, skierowanych do ogółu społeczeństwa, w tym kampania informacyjna.

Odpowiedzialni za realizację: instytucje i organizacje wchodzące w skład Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi we współpracy z wojewódzkimi zespołami ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Termin: 2016-2018 zależnie od możliwości.

Miernik: liczba zorganizowanych wydarzeń / liczba osób, które wzięły w nich udział.

2016 r. – ok. 75 wydarzeń oraz spotkania z młodzieżą szkolną i studencką / liczba osób, które wzięły udział jest niemożliwa do oszacowania, z pewnością natomiast przekracza 250 tysięcy osób

- projekcje filmów nt. handlu ludźmi (więcej w p. I.2);
- realizacja programów prewencyjno-edukacyjnych na szczeblu lokalnym:
  - w woj. warmińsko-mazurskim: kontynuowano projekt „Nie tylko dzieci dają się nabrać”, realizowany od 2015 r. przez Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie (więcej w p. I.4);  
KPP w Lidzbarku Warmińskim, w Działdowie i w Ełku prowadziły pokazy samoobrony oraz policyjnych technik interwencji dla uczniów i nauczycieli, spotkania dla nauczycieli oraz rodziców oraz spotkanie z podopiecznymi Domu Dla Osób Bezdomnych i Najuboższych Monar – Markot - łącznie z udziałem 382 osób;
  - w woj. podkarpackim: program prewencyjny „Stop patologiom – Razem bezpieczniej” ukierunkowany m.in. na zjawisko handlu ludźmi, realizowany przez KWP w Rzeszowie (więcej w p. I.4);
  - projekt „Bezpieczna Europa - walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną na wschodniej granicy Unii Europejskiej” - w jego ramach na terenie woj. warmińsko-mazurskiego realizowano założenia kampanii informacyjno-edukacyjnej, związanej z handlem ludźmi, a także informowano o Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi;

- działanie profilaktyczne „Ja i nieznajomy”, realizowane przez Policję w woj. dolnośląskim - przedsięwzięcie miało charakter „eksperymentu społecznego” i polegało na „uprowadzeniu dzieci” przez cywilnego pracownika Policji (za zgodą rodziców) i „odprowadzenia” go do stanowiska policyjnego, gdzie funkcjonariusze głogowskiej Policji prowadzili pogadanki nt. bezpieczeństwa oraz wskazywali prawidłowe zachowania wobec osoby obcej, jak należy zachować się w sytuacji zagrożenia. Podczas działań prezentowano filmy prewencyjne dot. uprowadzeń dzieci, rozdawano elementy odbłaskowe – opaski z miejscem na imię dziecka i nr telefonu do opiekuna, w razie zagubienia. Akcja miała na celu pokazanie dzieciom, w jaki sposób należy się zachować w przypadku, kiedy zaczepia nas nieznajoma osoba oraz uświadomienie ich rodzicom i opiekunom, że handel dziećmi jest zjawiskiem, które szczególnie w okresie wakacji może zagrażać ich dzieciom;
- opracowanie przez Policję zachodniopomorską i sfinansowanie przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego broszury informacyjnej w ramach kampanii „Widzieć niewidzialne” (3000 szt.), w której umieszczono podstawowe informacje o handlu ludźmi i przemocy ekonomicznej - broszura została przesłana do koordynatorów miejskich i powiatowych woj. zachodniopomorskiego do jej wykorzystania w działaniach prewencyjnych i szkoleniowych; obecnie jest udostępniona w formie elektronicznej na stronie internetowej KWP w Szczecinie ;
- XIV edycja Świętokrzyskich Dni Profilaktyki (ŚDP) – poświęcona również tematyce handlu ludźmi; główne działania były skierowane do młodzieży (więcej w p. I.10) i pedagogów szkolnych (więcej w p. IV.16);  
materiały dot. tematyki handlu ludźmi upowszechniano również w trakcie Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw (luty) oraz w trakcie Kampanii Biała Wstążka - 16 Dni Walki z Przemocą wobec Kobiet (25.11.-10.12.);  
nawiązanie współpracy pomiędzy Świętokrzyskim Zespołem ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi a Kościołem - Diecezją Kielecką w zakresie zaangażowania księży w działania profilaktyczne, a także ze zgromadzeniami zakonnymi zaangażowanymi w działania sieci BAKHITA, w tym Zgromadzeniem Służebnic Matki Dobrego Pasterza w Piasecznie;
- działania profilaktyczne, prowadzone przez Policję, m.in.:
  - debaty społeczne m.in. nt. handlu ludźmi (np. na terenie województwa lubelskiego odbyły się 32 takie debaty), często intensyfikowane w okresie przedwakacyjnym oraz w okresie Europejskiego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi – ogólnie było to 6 960 wydarzeń z udziałem niemal 250 tysięcy osób;
  - „Nie daj się sprzedać!” – projekcje filmu, przygotowanego przez Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie. Spot został wykorzystany przez Komendę Główną Policji - strona facebooka KGP – 9 300 wyświetleń, stację telewizyjną TVN - główne wydanie Faktów oraz lokalne media internetowe tj. Gazetę Olsztyńską; film dostępny jest na stronie internetowej Policji warmińsko-mazurskiej, na stronie internetowej facebooka Komendy Wojewódzkiej Policji - 172 wyświetleń oraz na stronie internetowej youtube Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie;

- działalność informacyjna, realizowana przez Straż Graniczną, również we współpracy z innymi partnerami – np. z Fundacją ITAKA, podczas święta Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej - orientacyjna liczba uczestników: 500 osób;
- wykłady na uczelniach - prowadzone przez ekspertów Rady Europy, przedstawicieli Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA, funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej, przedstawicieli organizacji pozarządowych (więcej w p. I.9) oraz spotkania informacyjne dla młodzieży szkolnej (więcej w p. I.10);
- konferencje i debaty organizowane przez Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA, wojewódzkie zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, Ośrodek Badań Handlu Ludźmi UW, Policję i Straż Graniczną oraz organizacje pozarządowe:
  - konferencja w Ratuszu Staromiejskim nt. handlu ludźmi (Elbląg, 10.03.) - elbląscy samorządowcy, przedstawiciele służb mundurowych, prokuratury, placówek oświatowych oraz młodzież szkolna wysłuchali informacji o prawnych aspektach handlu ludźmi, identyfikacji ofiar tego zjawiska i psychologicznych aspektach pracy z ofiarami handlu ludźmi. Prelegentami byli eksperci z elbląskiej prokuratury, Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie, Morskiego OSG i Fundacji La Strada. Konferencję zakończył pokaz krótkich filmów zrealizowanych przez uczniów;
  - konferencja zamykająca projekt „LASM - Lubuski alians służb mundurowych i cywilnych wobec handlu ludźmi i przestępczości transgranicznej” pt. „Efekty działań Wojewódzkiego Zespołu ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi” z udziałem ok. 200 osób - pracowników pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, starostw powiatowych, urzędów miast i gmin, urzędów pracy, przedstawicieli oświaty, prokuratur, kuratorów sądowych, sędziów, Policji, Straży Granicznej) (Gorzów Wielkopolski, 31.03.);
  - debata „Zwalczanie wykorzystywania seksualnego dzieci”, zorganizowana przez OBHL UW (Warszawa, 16.05.);
  - konferencja pod hasłem „Niebezpieczne związki”, zorganizowana przez Szkołę Policealną im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu oraz Komendę Miejską Policji w Elblągu, z udziałem 170 osób (Elbląg, 19-20.05.);
  - konferencja „Sprawdź zanim wyjedziesz – bezpieczna praca i wyjazdy za granicę”, zorganizowana przez Wojewodę Śląskiego przy współpracy ambasady Republiki Federalnej Niemiec i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w Polsce oraz Okręgowego Inspektoratu Pracy w Katowicach, a także Stowarzyszenia Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej w Katowicach (Katowice, 15.06.);
  - debata nt. „Algorytmu identyfikacji i postępowania wobec małoletniej ofiary handlu ludźmi dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej”, zorganizowana przez Ośrodek Badań Handlu Ludźmi UW (Warszawa, 27.06.);
  - seminarium „Zaangażowanie biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi” w ramach projektu „Poprawa zdolności Polski do walki z handlem ludźmi”, zorganizowane przez Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA (Warszawa, 13.10.; więcej w p. I.13);
  - konferencja Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie „Nowe wyzwania rynku pracy”, inaugurująca Ogólnopolski Tydzień Kariery na Warmii i Mazurach (Olsztyn, 17.10.);

- XI Konferencja Europejskiej Sieci Migracyjnej, tym razem na temat „Wsparcie dla cudzoziemców – ofiar handlu ludźmi – dobre praktyki mechanizmu referencyjnego” (Warszawa, 20.10.; więcej w p. II.1);
- konferencja wojewódzka pt. „Zachowaj czujność - ofiary handlu ludźmi mogą być wśród nas”, zorganizowana przez Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego o charakterze otwartym dla wszystkich zainteresowanych (Olsztyn, 26.10.);
- konferencja wojewódzka pt. „Handel ludźmi. Prawda czy mit?” (Lublin, 7.11.), z udziałem 120 osób reprezentujących ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie oraz placówki opiekuńczo wychowawcze;
- konferencje regionalne pn. „Świętokrzyskie Przeciwko Handlowi Ludźmi” w okresie kwiecień-grudzień zorganizowano 6 konferencji, we współpracy ze starostwami powiatów i Uniwersytetem im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, (Kielce; więcej w p. I.4);
- konferencja podsumowująca projekt „Poprawa współpracy w zakresie krajowych struktur powołanych do walki z handlem ludźmi”, połączona ze spotkaniem koordynatorów zespołów wojewódzkich ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, zorganizowana przez Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA (Warszawa, 20-22.12.; więcej w p. II.2).

Podczas powyższych wydarzeń dystrybuowane były materiały informacyjne, edukacyjne i prewencyjne - zarówno poprzez wojewódzkie zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, komendy Policji, oddziały Straży Granicznej, urzędy konsularne RP, a za ich pośrednictwem - wśród przedstawicieli Polonii i do Polskich Misji Katolickich, jak i bezpośrednio – do zainteresowanych szkół oraz przy okazji spotkań, konferencji i innych wydarzeń:

- komiksów dla młodzieży, przygotowanych we współpracy z Radą Europy,
- płyt dvd, zawierających materiały edukacyjne, prewencyjne, scenariusze zajęć nt. handlu ludźmi,
- ulotek nt. praw ofiar handlu ludźmi w 8 językach,
- publikacji „Handel ludźmi. Kompendium wiedzy”,
- publikacji nt. handlu ludźmi w poszczególnych województwach,
- publikacji, przygotowanych we współpracy z Radą Europy przez prof. Z. Lasocika „Badania nad środkami zmniejszania popytu w celu zwalczania handlu ludźmi dla celów pracy przymusowej” oraz prof. M. Dottridge’a „Emerging good practice by state authorities, the business community and civil society in the area of reducing demand for human trafficking for the purpose of labour exploitation”,
- opracowań „Handel ludźmi w Polsce. Raport 2015”,
- materiałów, broszur i informacji, przygotowanych przez wojewódzkie zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi (np. ulotek, przygotowanych przez Świętokrzyski czy Zachodniopomorski zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi);

## I.2 Pokazy filmów nt. handlu ludźmi.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z organizacjami pozarządowymi i wojewódzkimi zespołami ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Termin: 2016–2018 zależnie od możliwości.

Miernik: liczba wyświetleń filmu/filmów + liczba widzów.

2016 r. – zorganizowano projekcje 11 filmów krótko- i długometrażowych nt. handlu ludźmi (ok. 77 projekcji dla ok. 9 tysięcy osób)

Zorganizowane zostały pokazy następujących filmów:

- „Nikczemny – handlarz dusz” - projekcje, zorganizowane przez Stowarzyszenie Po-MOC oraz przez Fundację YouCanFreeUs. Polska, połączone z wykładami lub pogadankami na temat handlu ludźmi z udziałem łącznie około 1 500 osób;
- „Polak potrzebny od zaraz” – projekcja, zorganizowana w Centralnym Ośrodku Szkolenia Straży Granicznej oraz podczas warsztatów szkoleniowych dla koordynatorów z KMP/KRP/KPP zorganizowanych przez Wydział do walki z Handlem Ludźmi Biura Kryminalnego KGP (16–18.03. i 23–25.11. w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie);
- „Agnieszka” – projekcje, zorganizowane w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie w ramach obchodów Europejskiego Dnia przeciwko handlowi ludźmi;
- „Historia Pauliny” – projekcje organizowane przez KWP w Radomiu (30 wyświetleń/5 850 widzów) oraz Komendę Powiatową Policji w Działdowie;
- „Polki przechodzą przez piekło”, „Two little girls” - projekcje organizowane przez KPP w Działdowie (16 wyświetleń/375 osób);
- „Handel Ludźmi” – projekcje organizowane przez KPP w Kętrzynie;
- „Zobacz zanim wyjedziesz” i „Dwie małe dziewczynki”- projekcje organizowane przez KPP w Mrągowie dla osób bezrobotnych oraz w trakcie konferencji z cyklu Świętokrzyskie Przeciwko Handlowi Ludźmi;
- „Po prostu - współczesne niewolnictwo” i „Polki przechodzą przez piekło” - projekcje organizowane przez KPP w Nidzicy dla młodzieży (10 projekcji każdego z filmów).



### **I.3 Przygotowanie i prezentacja mobilnej wystawy, poświęconej problematyce handlu ludźmi.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z wojewódzkimi zespołami ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Termin: 2016–2018.

Miernik: ilość/czas prezentacji.

2016 r. – przygotowano 8 zestawów wystawy; zaprezentowano ją w 22 miejscach; obejrzało ją szacunkowo ok. 1 500 osób

Wystawa mobilna „Oblicza handlu ludźmi” (8 zestawów), poruszająca tematykę handlu ludźmi do pracy przymusowej. Prezentowane materiały dostępne były w trzech wersjach językowych: polskiej, angielskiej oraz rosyjskiej. Wystawa składa się z 6 plansz, na których zaprezentowano ogólne informacje czym jest handel ludźmi, gdzie szukać pomocy, a także przedstawiono przykłady form wykorzystania, m.in. pracę przymusową, wykorzystanie seksualne, zmuszanie do kradzieży.

Wystawa, poza siedzibą Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, była prezentowana w województwach:

- lubelskim - w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie (od 7.11.), można przyjąć, że codziennie obejrzało ją około 300 osób, w tym ok. 150 cudzoziemców, głównie narodowości ukraińskiej; będzie również prezentowana w budynkach Uniwersytetu Medycznego w Lublinie;
- warmińsko-mazurskim - w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim (12.10-09.11. i 09.12.-05.01.2017 r.) - dostęp do niej miały zarówno osoby z terenu Olsztyna jak i z całego województwa, reprezentujący różne grupy zawodowe i ogół społeczeństwa, w holu gmachu Sądu Okręgowego w Olsztynie (10-30.11.) - odbiorcami wystawy był ogół społeczeństwa, w tym: sędziowie, prokuratorzy, adwokaci, radcy prawni, kuratorzy, urzędnicy, obywatele i ich rodziny biorący udział w rozprawach i posiedzeniach sądu, a także inni korzystający np. z biura dostępu do informacji z KRK; na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (01-08.12.) - odbiorcami byli studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych z kierunków: pedagogika, wczesna edukacja, pedagogika specjalna, politologia, bezpieczeństwo narodowe, praca socjalna, socjologia;
- śląskim - w Biurze Obsługi Klienta Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (październik), w holu głównym Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach (listopad), w terminalach Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach (01.12.-03.01.2017);
- dolnośląskim - w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim (17-30.10.), w placówce Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej we Wrocławiu – Starachowicach (2-9.11.), w Okręgowym Inspektoracie Państwowej Inspekcji Pracy we Wrocławiu (10-28.11.), w Dolnośląskim Wojewódzkim Urzędzie Pracy Filia we Wrocławiu (28.11.-14.12.) – odwiedziło ją ok. 420 osób – kuratorów, osadzonych, pracowników DWUP, studentów i beneficjentów i realizatorów projektów Regionalnego Programu Operacyjnego, w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu (14.12. - koniec 2016 roku);



- kujawsko-pomorskim – w Kujawskiej szkole Wyższej we Włocławku (10.11.-15.12.); Centrum Kształcenia Ustawicznego w Toruniu (16.12.-20.01.2017 r.), a następnie zaplanowana jest jej prezentacja w Urzędzie Miasta w Bydgoszczy;
- wielkopolskim - w holu Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu (15-31.12.);
- łódzkim – podczas Marszu Przeciwko Handlowi Ludźmi, zorganizowanego 18 października (więcej w p. I.11) oraz w głównym holu Urzędu Miasta Łodzi (19.10.-01.2017);
- świętokrzyskim - w siedzibie Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego;
- a także na terenie warszawskich szkół wyższych – Uniwersytet Warszawski, Akademia Łazarskiego i Krajowa Szkoła Administracji Publicznej (październik 2016).

#### **I.4 Kampania informacyjna dotycząca handlu ludźmi do pracy przymusowej, skierowana do obywateli polskich wyjeżdżających do pracy za granicę.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z wojewódzkimi zespołami ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Termin: 2016–2018.

Miernik: nakład broszur/innych materiałów + % dystrybucji.

2016 r. – poza innymi działaniami informacyjnymi, przygotowano broszury i ulotki; ich liczba jest nie do oszacowania

W ramach przeciwdziałania handlowi ludźmi do pracy przymusowej, Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA zintensyfikował działania w stosunku do osób wyjeżdżających za granicę w celu podjęcia pracy, w tym młodzieży, podejmującej pracę wakacyjną.

W ramach działań informacyjno-prewencyjnych, w 2016 roku:

- zrealizowano 72 emisje spotu prewencyjnego w telewizji publicznej w okresie przedwakacyjnym – spot, przygotowany w ramach projektu „Poprawa zdolności Polski do walki z handlem ludźmi”, pokazuje ryzyko podpisywania umów o pracę w niezrozumiałym języku;
- przeprowadzono „outdoorową” kampanię informacyjną dot. handlu ludźmi do pracy przymusowej, skierowaną do obywateli polskich wyjeżdżających do pracy za granicę - kampania składała się z jednego billboardu, dwóch plakatów city light oraz jednej naklejki na komunikację miejską (autobus) w każdym mieście, tj. Opolu, Olsztynie i Gorzowie Wielkopolskim. Realizowana była w okresie październik – grudzień 2016r. w wybranych województwach;
- popularyzowano aplikację mobilną SAFE Travel and Work Abroad wśród klientów WUP w Warszawie – narzędzia o charakterze edukacyjno–profilaktycznym w celu identyfikacji zagrożeń i przeciwdziałania skutkom handlu ludźmi;
- do lokalnych firm podlaskich, oferujących przewóz osób przekazano pisma i broszury dotyczące zagrożeń związanych ze współpracą z nielegalnymi pośrednikami pracy oraz poinformowano przewoźników o procedurach postępowania, instytucjach pomocowych i o możliwości przeprowadzania spotkań informacyjnych;

- realizowano działania informacyjne, poprzez:
  - strony internetowe (np. WUP w Warszawie, KWP w Katowicach, KWP w Olsztynie, KWP w Białymstoku, WUP w Kielcach),
  - spotkania z różnymi grupami społecznymi i zawodowymi (KWP w Katowicach, podlaska Policja, Urząd Pracy w Białymstoku, Powiatowe Urzędy Pracy, Urzędy Miejskie i Gminne, Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Ochotnicze Hufce Pracy, Suwalskie Biuro Wolontariatu, Straż Graniczna, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach, OIP we Wrocławiu, Komendy Miejskie i Powiatowe Policji garnizonu mazowieckiego, KWP w Opolu, KWP w Szczecinie, KWP w Mrągowie we współpracy z PUP w Mrągowie, KSP), Nadbużański OSG przeszkolił 33 osoby bezrobotne;
  - lokalne media (KWP Rzeszów),
  - dystrybucję materiałów informacyjnych, edukacyjnych i prewencyjnych, w tym opracowanych w województwach materiałów (np. w woj. śląskim, w woj. zachodniopomorskim, w woj. warmińsko-mazurskim, w woj. podlaskim), również podczas Pikniku Europejskiego i Senioraliów w Parku Śląskim w Chorzowie.

Także Ministerstwo Spraw Zagranicznych prowadziło działania prewencyjne na rzecz ochrony praw i interesów obywateli RP w państwie przyjmującym, przejawiające się, przede wszystkim, w prowadzonej przez urzędy konsularne aktywności informacyjnej na temat zagrożeń czyhających na osoby nie znające języków obcych oraz praw i przepisów kraju pobytu, podejmowaniu współpracy z miejscowymi partnerami na rzecz eliminowania przypadków naruszeń praw lub dyskryminacyjnego traktowania obywateli RP, utrzymywania stałego kontaktu z władzami odpowiedzialnymi za walkę z procederem handlu ludźmi, organizacjami niosącymi pomoc ofiarom zjawiska, a także współpracy ze środowiskami polskimi i polonijnymi.

Ponadto, w okresie przedwakacyjnym wychowawcy, pedagodzy i katecheci w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych prowadzili zajęcia nt. handlu ludźmi na prośbę i z wykorzystaniem materiałów, przekazanych przez Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA.

Stowarzyszenie Po-MOC, w ramach „Przeciwdziałanie handlowi ludźmi – bezpieczna praca” przeprowadziło 18 spotkań z młodzieżą ponadgimnazjalną, studentami, w ośrodkach szkolno-wychowawczych, parafiach, domach modlitwy, podczas targów pracy z udziałem łącznie 757 osób, a także rekolekcje dla Polonii na Islandii z udziałem 76 osób.

Podobne działania prowadzili funkcjonariusze Policji (prewencja) i Straży Granicznej, a także organizacje pozarządowe w całym kraju.

Na terenie całego kraju kontynuowane były działania w ramach projektu prewencyjnego „Twoje bezpieczeństwo – nasza sprawa, praca w Holandii”, realizowanego przez Biuro Prewencji KGP w partnerstwie z policją holenderską. Do głównych celów projektu zaliczyć należy:

- podniesienie poziomu świadomości prawnej osób wyjeżdżających lub noszących się z zamiarem wyjazdu do pracy poza granicę kraju, a konkretnie do Holandii;

- ograniczenie ilości przestępstw związanych z wyzyskiem, zmuszaniem do prostytucji czy zmuszaniem do pracy obywateli polskich pracujących za granicą;
- poprawa zaufania obywateli do władz, w tym szczególnie do przedstawicieli Policji i Prokuratury holenderskiej;
- upowszechnienie wiedzy nt. instytucji pomocowych na terenie Holandii.

Formuła projektu polega głównie na organizacji spotkań, w pięciu kilkudniowych sesjach, których odbiorcami są potencjalni migranci zarobkowi tj.: uczniowie ostatnich klas szkół średnich, studenci czy bezrobotni. W 2016 r. udział w projekcie wzięło 18 jednostek organizacyjnych Policji, w województwach: kujawsko-pomorskim, mazowieckim, zachodniopomorskim, warmińsko – mazurskim, małopolskim, opolskim, dolnośląskim, wielkopolskim i łódzkim. W sumie w 2016 r. w ramach projektu odbyły się 43 spotkania, w których uczestniczyło ponad 8,5 tysiąca osób.

W 2016 r. warsztaty objęły również funkcjonariuszy Policji, zarówno służby kryminalnej jak i prewencyjnej, a także przedstawicieli instytucji na co dzień mogących mieć kontakt z osobami deklarującym chęć podjęcia pracy za granicą. W spotkaniach udział brali pracownicy ośrodków pomocy społecznej, urzędów pracy, czy prywatni przedsiębiorcy.

Ponadto, działania w ramach tego projektu były realizowane również na poziomie lokalnym:

- Wydział Prewencji KWP w Poznaniu zorganizował konferencję „Twoje bezpieczeństwo – nasza sprawa. Praca w Holandii.” (22.11.) z udziałem przedstawicieli Policji holenderskiej i przedstawicieli Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Uczestniczyli w niej członkowie Wojewódzkiego Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, policjanci i studenci;
- w dniach 21-23.11 w Poznaniu, Pile oraz Kępnie odbyły się seminaria szkoleniowe prowadzone przez przedstawicieli Policji holenderskiej oraz organizacji pozarządowej „FairWork”, a skierowane do policjantów garnizonu wielkopolskiego, przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej, kadry pedagogicznej placówek oświatowo-wychowawczych, a przede wszystkim do uczniów klas maturalnych, studentów oraz osób bezrobotnych;
- KPP w Nysie, w porozumieniu z Wyższą Szkołą Zawodową w Nysie oraz Starostwem Powiatowym w Nysie przyjęła funkcjonariuszy z Wydziału Przestępczości Migracyjnej i Handlu Ludźmi z garnizonu Haaglandem w Holandii oraz specjalistów ds. problematyki migracyjnej;
- KPP w Nowym Mieście Lubawskim - przyjęła przedstawicielki Policji holenderskiej, które wzięły udział w 2 spotkaniach, z udziałem ponad 90 osób.

Projekty, realizowane w województwach:

- w woj. lubuskim - projekt prewencyjny „Praca za granicą” – realizowany przez KMP w Krośnie we współpracy z Urzędami Gmin oraz z Fundacją La Strada. Celem kampanii było przeciwdziałanie zjawisku nielegalnego pośrednictwa pracy i przestępczości związanej z tym obszarem;
- w woj. mazowieckim - „Bezpieczny Wyjazd. Bezpieczny powrót” - projekt realizowany, w ramach działalności EURES dla osób poszukujących pracy za granicą nt. zasad poszukiwania i przygotowania się do podejmowania legalnej pracy za granicą;

- w woj. podkarpackim - program prewencyjny „Stop patologiom – Razem bezpieczniej” ukierunkowany m.in. na zjawisko handlu ludźmi, realizowany przez KWP w Rzeszowie (więcej w p. I.4) - w ramach jego realizacji prowadzone były m.in. spotkania z mieszkańcami, w czasie których funkcjonariusze informowali o zagrożeniach dotyczących wyjazdu za granicę w celach zarobkowych. Elementem realizacji programu było także prowadzenie przez specjalistów ds. profilaktyki społecznej oraz przez dzielnicowych województwa podkarpackiego prelekcji z uczniami szkół ponadgimnazjalnych, ich rodzicami i nauczycielami m. in. w zakresie problematyki dotyczącej zjawiska handlu ludźmi;
- w województwie podlaskim – program „Bezpieczne wyjazdy za granicę”, realizowany przez Powiatowy urząd Pracy w Łomży we współpracy z KMP w Suwałkach, SG w Rutce Tartak, KWP w Białymstoku, Powiatowe Urzędy Pracy w Białymstoku, w Bielsku Podlaskim, w Kolnie, w Łomży, w Mońkach, w Sejnach i Suwałkach, KPP w Siemiatyczach, w Kolnie i Łomży dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, osób bezrobotnych i poszukujących pracy za granicą. W 2016 roku odbyło się 17 spotkań informacyjnych;
- w woj. śląskim - program prewencyjny „Kultura bezpieczeństwa” i akcja letnia „Na fali pierwszej pracy” - do szkoleń organizowanych przez Okręgowy Inspektorat Pracy w Katowicach włączono zagadnienia handlu ludźmi;
- w woj. warmińsko-mazurskim - autorski projekt pod nazwą „Nie tylko dzieci dają się nabrać”, - funkcjonariusze Policji podczas spotkań edukacyjnych z młodzieżą szkolną, studentami, osobami bezrobotnymi, a także poprzez spotkania ze społeczeństwem przestrzegali przed niebezpieczeństwami związanymi z pochopnym podjęciem decyzji o wyjeździe za granicę. Podczas spotkań kolportowano materiały edukacyjno – informacyjne (broszury, ulotki, plakaty).

Celem projektu było przede wszystkim zwrócenie uwagi młodych ludzi na zagrożenia, wynikające z podejmowania dorywczej pracy za granicą, wyposażenie w wiedzę dotyczącą procedury handlu ludźmi oraz we wskazówki gdzie i jak szukać pomocy, jeśli ktoś stanie się ofiarą tego proceduru oraz ograniczenie przestępstw, związanych z wyzyskiem i zmuszaniem do niewolniczej pracy obywateli naszego kraju;

w ramach działań „Bezpieczne Wakacje 2016” zrealizowano 7 spotkań z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych i studentami, podczas których omawiane były zagadnienia związane z procedurą handlu ludźmi i sposobami odpowiedzialnego poszukiwania pracy (więcej w p. I.9).

#### Udział w targach pracy:

- 10 targi pracy i giełdy pracy, organizowane przez m.in. powiatowe urzędy pracy na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, z udziałem przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, podczas których udzielano informacji i porad nt. bezpiecznego poszukiwania pracy za granicą, przekazywano również ulotki „Pracę za granicą podejmuj z głową”;
- KWP w Olsztynie - w konferencji Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie inaugurującej Ogólnopolski Tydzień Kariery na Warmii i Mazurach pt. „Nowe wyzwania rynku pracy” (17.10.);
- „Dni Humana” (kwiecień) - odbywające się na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie – w ich ramach Biuro Karier zorganizowało wykład nt. zagrożeń związanych z handlem ludźmi, na

- którym prelegentki z Policji i Straży Granicznej przybliżyły słuchaczom zagrożenia wynikające z nieodpowiedzialnego poszukiwania pracy, zwłaszcza poza granicami kraju. (więcej w p. I.9);
- udział przedstawicieli Zespołu Kujawsko-Pomorskiego w dorocznych, organizowanych we współpracy z powiatowymi urzędami pracy na terenie całego województwa, targach pracy – jeden z modułów tematycznych poświęcony był bezpiecznemu poszukiwaniu pracy;
  - VI Forum Rynku Pracy (28.01.) w Białymstoku przekazano ostrzeżenia na temat zagrożeń wynikających z wyjazdów za granicę w poszukiwaniu pracy;
  - targi pracy, zorganizowane na Politechnice Wrocławskiej (marzec, listopad), w Zespołach Szkół we Wrocławiu (czerwiec, październik), w Brzegu Dolnym (wrzesień), Bielawie (lipiec), w Miejskich Centrach Kultury w Ząbkowicach Śląskich, Strzelinie, Wołowie (maj, wrzesień, listopad, październik), w Powiatowych Urzędach Pracy w Środzie Śląskiej i Strzelinie (wrzesień, październik) - przekazywano zainteresowanym wydawnictwa o tematyce związanej z handlem ludźmi oraz udzielali porad prawnych z tego zakresu;
  - KPP w Stalowej Woli - udział w Targach Pracy zorganizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy;
  - KMP w Tarnobrzegu - udział w Targach Edukacji i Pracy zorganizowanych przez Młodzieżowe Centra Kariery Ochotniczych Hufców Pracy w Nowej Dębie;
  - targi pracy na terenie woj. dolnośląskiego, podczas których rozdawane były ulotki nt. handlu ludźmi (Ząbkowice Śląskie - 05.04., Kamienna Góra - 06.04., Nowa Ruda - 07.04., Lubin - 08.04.2016, Świdnica - 12.04., 28.04., 10.05. i 15.09., Środa Śląska - 19.04. i 27.09., Świebodzice - 12.05., Strzegom - 31.05.);
  - Regionalne Targi Pracy na terenie woj. świętokrzyskiego, XIII Internetowa Giełda Pracy (19-20.09) w trakcie których udzielano informacji nt. ofert pracy, korzystania z usług legalnie działających prywatnych agencji zatrudnienia, bezpiecznych wyjazdów do pracy za granicę.

#### Spotkania i konferencje:

- Spotkania pod hasłem „Przeciwdziałanie handlowi ludźmi – bezpieczna praca”, organizowane i prowadzone przez Stowarzyszenie Po-MOC z udziałem w sumie 840 osób (Lubin 22.01., Katowice 23.01., Częstochowa 24.01., Chorzów 01.02., Warszawa 13.02., Radzionków 01.03., Repty 05.03., Rybnik 16.03., Krapkowice 18.03., Katowice 22.03., 05.04., 15.06., 10.07., Wrocław 02.04., Czernichów 08.04., Kraków 16.04., Islandia 11-18.05., Jaworzno 20.09., Bejsce 25.09.) z udziałem 900 osób;
- w woj. dolnośląskim - warsztaty nt. bezpiecznych wyjazdów do pracy za granicę / spotkania informacyjne nt. EURES z elementami treści o przeciwdziałaniu handlowi ludźmi, organizowane na terenie województwa dla osób bezrobotnych, poszukujących pracy, studentów i uczniów - łącznie 442 osób: Jelenia Góra (10.02., 19.04., 09.05., 22.08. i 20.10.), Głogów (04.03., 10.06., 07.10., 25.11.), Lubań (10.03.), Wałbrzych (01.04.), Świebodzice (14.04.), Wrocław (20.04., 26.04. i 16.05.), Strzegom (21.04. i 29.06.), Wałbrzych (29.04.), Trzebnica (18.10.);
- w woj. opolskim - Policja organizowała spotkania z udziałem młodzieży, nauczycieli i pedagogów, a także osób bezrobotnych, pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, pracowników Powiatowych Biur Pracy, które miały na celu m.in.: kształtowanie świadomości młodych ludzi na temat niebezpieczeństw i zagrożeń, związanych z poszukiwaniem i świadczeniem pracy w kraju

i za granicą, zachęcanie do właściwego przygotowania się do wyjazdu do pracy zagranicę czy też informowanie jak można się uchronić przed różnymi metodami manipulacji stosowanymi przez sprawców przestępstw;

- w woj. podlaskim - 18.10. w ramach obchodów Europejskiego Dnia Walki z Handlem Ludźmi wraz z doradcą EURES Wojewódzkiego Urzędu Pracy - odbyło się spotkanie z młodzieżą Zespołu Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego w Białymstoku, na którym mówiono o konieczności zachowania ostrożności i czujności wobec interesujących ofert pracy, ciekawych wyjazdów turystycznych, które mogą okazać się pułapką. Na terenie Białegostoku zorganizowano łącznie 25 prelekcji z udziałem 1 138 osób - społeczność lokalna, w tym uczniowie szkół naszego województwa;

natomiast podlaska Policja przeprowadziła łącznie 96 spotkań edukacyjno-informacyjnych, których odbiorcami było 3 732 osób - uczniów szkół ponadgimnazjalnych, licealistów, studentów, kadry pedagogicznej, osób bezrobotnych, osób poszukujących pracy na rynku zagranicznym oraz społeczność lokalna. Głównym celem było upowszechnianie informacji dotyczących zachowania zasad bezpiecznego wyjazdu, aby ustrzec się przed wykorzystaniem do pracy lub usług o charakterze przymusowym, w kontekście zjawiska jakim jest handel ludźmi. Działania te były realizowane we współpracy z: wojewódzkim i powiatowymi urzędami pracy, urzędami miejskimi/gminnymi, miejskimi ośrodkami pomocy społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Suwalskim Biurem Wolontariatu, Strażą Graniczną;

- w woj. śląskim - konferencja pt. „Sprawdź zanim wyjedziesz – bezpieczna praca i wyjazdy za granicę” (15.06.). Organizatorzy: Śląski Urząd Wojewódzki i ambasady Republiki Federalnej Niemiec oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii w Polsce, Okręgowy Inspektorat Pracy w Katowicach i Stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej w Katowicach – udział 123 osób - przedstawiciele organów ścigania, organizacji pozarządowych, Ośrodków Interwencji Kryzysowej, Powiatowych Urzędów Pracy;
- w woj. świętokrzyskim- konferencja „Bezpieczne wyjazdy, pewne powroty. Szanse i zagrożenia na rynku pracy Unii Europejskiej” (28.04.), w ramach cyklu „Świętokrzyskie Przeciwko Handlowi Ludźmi” realizowana we współpracy z Uniwersytetem Jana Kochanowskiego, Państwową Inspekcją Pracy w Kielcach, Wojewódzkim Urzędem Pracy w Kielcach, Świętokrzyskim Kuratorem Oświaty, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Kielcach, a przeznaczona dla studentów UJK, nauczycieli, kadry jednostek pomocy społecznej; przy okazji pozostałych konferencji poruszano m.in. kwestie planowania kariery za granicą w oparciu o ofertę EURES, podstaw funkcjonowania i zakresu działalności agencji zatrudnienia oraz agencji pracy tymczasowej czy zasad planowania bezpiecznego wyjazdu za granicę w kontekście handlu ludźmi. Spotkania zostały zorganizowane w powiatach: ostrowieckim (3.10.), kazimierskim (18.10.), starachowickim (21.10.), włoszczowskim (25.10.), buskim (15.11.) oraz jędrzejowskim (29.11.), a łącznie wzięło w nich udział ok. 500 osób;
- w woj. zachodniopomorskim - KWP w Szczecinie realizowała inicjatywy, adresowane do osób bezrobotnych, młodzieży akademickiej oraz innych grup odbiorców, zainteresowanych wyjazdami zagranicznymi (uczestnicy sezonowych, zagranicznych kursów językowych lub wakacyjnej pracy zarobkowej).



#### **I.5. Kampania informacyjna dotycząca handlu ludźmi do pracy przymusowej, skierowana do osób przybywających do Polski celem podjęcia pracy.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z zainteresowanymi instytucjami/organizacjami.

Termin: 2016–2018.

Miernik: ilość osób objętych kampanią.

2016 r. – szacunkowo – ok. 6000 osób zostało objętych kampanią (z wyłączeniem kampanii realizowanej w internecie)

Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi podejmował działania informacyjne w celu zapobiegania wykorzystaniu cudzoziemców, podejmujących w Polsce pracę:

- wystawa mobilna „Oblicza handlu ludźmi” (więcej w p. 1.3) nt. handlu ludźmi do pracy przymusowej - przygotowane plansze zawierały w trzech językach (pl, en i ru) informacje o zjawisku handlu ludźmi, a także wskazywały miejsca, w których można szukać pomocy;
- dystrybucja broszur zawierających informacje o prawach ofiar handlu ludźmi, przygotowanych w 8 językach (31 000 ulotek);
- współpraca z przedstawicielstwami państw, których obywatele są identyfikowani jako ofiary handlu ludźmi na terytorium RP (Ukrainy, Filipin), w tym zaproszenie do udziału w konferencji „Zaangażowanie biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi w Polsce” (Ukraina);
- zaproszenie do udziału w konferencji podsumowującej projekt „Poprawa współpracy w zakresie krajowych struktur powołanych do walki z handlem ludźmi” (22.12.) - w konferencji udział wzięli przedstawiciele Ambasady Stanów Zjednoczonych, Ambasady Brytyjskiej, Ambasady Armenii, Ambasady Azerbejdżanu, Ambasady Filipin, Ambasady Bułgarii, Ambasady Rumunii, Ambasady Królestwa Niderlandów, Ambasady Mołdawii i Ambasady Białorusi. Przedstawiciele dyplomacji zostali zaproszeni na konferencję w celu zapoznania się z dobrymi praktykami, dotyczącymi prowadzenia kampanii oraz akcji informacyjno-prewencyjnych, skierowanych do grup zagrożonych handlem ludźmi i nadużyciami w pracy, a także strategii przeciwko współczesnemu niewolnictwu.

Ważnym elementem konferencji było również szkolenie nt. handlu ludźmi, w szczególności do pracy przymusowej, dla personelu konsularnego krajów pochodzenia ofiar identyfikowanych w Polsce, przeprowadzone przez Krajowe Biuro Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji w Warszawie (więcej w pkt. IV.12).

Departament Rynku Pracy MRPiPS kładzie silny akcent na przygotowywanie i dystrybucję materiałów informacyjnych – tak tradycyjnych, jak i na nośnikach elektronicznych - mających na celu podniesienie świadomości cudzoziemców - potencjalnych migrantów pracowniczych do Polski. Materiały te mają na celu uwrażliwienie osób migrujących na zagrożenia, związane z wyjazdami oraz dostarczenie im rzetelnej informacji na temat specyfiki pracy, podejmowanej m.in. za pośrednictwem agencji zatrudnienia, oraz życia w innym kraju.



Urzędnicy konsularni Ministerstwa Spraw Zagranicznych, zwłaszcza w wydziałach ruchu osobowego, są uprzedzeni o konieczności wnikliwego analizowania przedkładanych dokumentów, w tym wniosków o wydanie wize, z uwzględnieniem potencjalnych zagrożeń związanych z wyjazdem wnioskodawcy w poszukiwaniu pracy w krajach UE. Odbывают rozmowy z wnioskującymi o wize, informując o prawach przysługujących na terenie RP (np. wnioskujące o wize służbowe obywatelki Filipin, udające się w charakterze pomocy domowych do rodzin dyplomatów), otrzymując informację na temat możliwości uzyskania pomocy na terenie RP w przypadku, jeżeli pracownik stał się ofiarą handlu ludźmi. Przeprowadzane przez konsulów wnikliwe rozmowy z wnioskującymi o wize do pracy obywatelami krajów trzecich, często skutkują decyzjami o odmowie wydania wize (np. przypadek pracowników z Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej).

Działania, realizowane na szczeblach regionalnych:

- w woj. dolnośląskim - na bieżąco prowadzona jest stała współpraca z instytucjami, organizacjami oraz stowarzyszeniami, które w swoich statutowych zadaniach zajmują się problematyką cudzoziemców, dialogiem międzykulturowym, ochroną praw człowieka, np. Urzędami Pracy, Strażą Miejską, Ośrodkami Pomocy Społecznej, Centrami Rozwoju Społecznego – Dialog Międzykulturowy, Dominikańskim Ośrodkiem Informacji o Nowych Ruchach Religijnych i Sektach, Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę;
- w woj. lubelskim - około 200 sztuk ulotek zostało rozdysponowanych wśród osób ubiegających się w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim o legalizację pobytu lub zgodę na podjęcie zatrudnienia;
- w woj. mazowieckim - program „Bezpieczny Sądownik”, realizowany na obszarze, gdzie pracuje duża grupa pracowników napływowych, w tym cudzoziemców; działania dotyczyły bezpiecznej i zgodnej z przepisami prawa pracy zarobkowej oraz specyfiki społecznej i prawnej handlu ludźmi - 6 spotkań/150 osób;
- w woj. śląskim - publikacja poradnika (opracowanego w ramach Zespołu) pn. „Zasady udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi na terytorium Rzeczypospolitej Polski oraz obywatelom RP poza granicami kraju”;  
program prewencyjny „Kultura bezpieczeństwa” i akcja letnia „Na fali pierwszej pracy” - do szkoleń organizowanych przez Okręgowy Inspektorat Pracy w Katowicach włączono zagadnienia handlu ludźmi;  
publikacja poradnika (opracowanego w ramach Zespołu) „Zasady udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi na terytorium Rzeczypospolitej Polski oraz obywatelom RP poza granicami kraju” – dystrybucja zaplanowana na 2017 rok;
- w woj. świętokrzyskim – uczestnicy spotkań w ramach projektu „Świętokrzyskie przeciwko handlowi ludźmi” otrzymali również opracowaną przez Zespół Wojewódzki ulotkę informacyjną, zawierającą podstawowe informacje na temat zjawiska handlu ludźmi oraz wykaz instytucji zajmujących się tą problematyką;
- w woj. wielkopolskim - ulotki zamieszczane na tablicach ogłoszeniowych znajdujących się w siedzibie Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Wielkopolskiego Urzędu

Wojewódzkiego w Poznaniu oraz w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu, z informacjami w różnych językach o tym, gdzie można uzyskać pomoc w sytuacji zagrożenia lub bycia ofiarą przestępstwa handlu ludźmi.

Działania popularyzujące problematykę handlu ludźmi, skierowane do określonych grup społecznych.

**I.7 Organizacja przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji konkursu dla młodzieży – „Handel ludźmi moimi oczami”.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2016.

Miernik: liczba szkół poinformowanych o konkursie + liczba uczestników konkursu.

Konkurs nie został zorganizowany.

**I.9 Upowszechnienie wiedzy nt. zjawiska handlu ludźmi wśród młodzieży szkolnej i studentów.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba podmiotów zaangażowanych/zorganizowanych spotkań

2016 r. – działania upowszechniające wiedzę nt. handlu ludźmi odbyły się w 17 szkołach wyższych / ok. 30 spotkań

Poza dystrybucją materiałów informacyjnych, edukacyjnych i prewencyjnych, komiksów, filmów, informacji dystrybuowanych drogą elektroniczną, poza wystawą, kampanią telewizyjną i billboardową (info w p. I.1-I.4), warto również wspomnieć o **Aplikacji SAFE** - przygotowanym przez Fundację La Strada, a przeznaczonym głównie dla młodzieży i studentów – interaktywnym narzędziu prewencyjnym i pomocniczym w czasie przygotowywania się do podróży za granicę. Aplikacja SAFE zawiera wiele przydatnych informacji, takich jak:

- w jaki sposób przygotowywać się do bezpiecznej podróży za granicę,
- niezbędne kontakty,
- listę potrzebnych rzeczy, które warto mieć ze sobą,
- gdzie szukać pomocy w przypadku wystąpienia trudnej sytuacji.

W aplikacji znajduje się także gra, na którą składają się historie czterech młodych osób, które zdecydowały się wyjechać za granicę. Gracz wciela się w wybraną postać i bierze na siebie odpowiedzialność za jej decyzje, co wpływa na przebieg historii. Aplikacja występuje już w pięciu językach: polskim, angielskim słowackim, czeskim i węgierskim.

Wydarzenia, zorganizowane na uczelniach wyższych:

- wykłady nt. zjawiska handlu ludźmi dla studentów – realizowane przez zaproszonych ekspertów Rady Europy oraz przedstawiciela Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA na warszawskich uczelniach wyższych w październiku 2016r. (UW, Akademia Łazarskiego, KSAP z udziałem łącznie ok. 200 osób);

na ww. uczelniach była również prezentowana wystawa „Oblicza handlu ludźmi” (p. 1.3) oraz dystrybuowane materiały informacyjne i edukacyjne;

- zajęcia, prowadzone przez przedstawicielki Fundacji La Strady w 6 szkołach wyższych, z udziałem 520 osób;
- wykład pt.: „Handel Ludźmi na przestrzeni wieków”, w ramach zajęć organizowanych przez Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA. Adresatami byli studenci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, przeprowadzony przez funkcjonariuszkę KWP w Katowicach (30.11.);

ponadto Śląski OSG przeszkolił 42 studentów;

- Społeczna Akademia Nauk w Łodzi wraz z KMP w Łodzi zorganizowały konferencję pt. „Handel ludźmi – nie daj się zniewolić”, skierowana do studentów Społecznej Akademii Nauk, Uniwersytetu Łódzkiego oraz uczniów łódzkich szkół ponadgimnazjalnych;
- na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej odbyły się dwa szkolenia dla studentów obcojęzycznych, podczas których przedstawiono tematykę, poświęconą handlowi ludźmi oraz wyświetlono film profilaktyczny;
- na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie - w ramach odbywających się tam „Dni Humana” (kwiecień) - Biuro Karier zorganizowało wykład nt. zagrożeń związanych z handlem ludźmi. Studenci zostali przestrzeżeni przed niebezpieczeństwami, związanymi z korzystaniem z pomocy niesprawdzonych pośredników pracy, z ofert od osób przypadkowo poznanych, a także przed wyjazdem bez wcześniejszego przygotowania. Zaprezentowana została także kodeksowa definicja handlu ludźmi, jego formy oraz stosowane przez sprawców metody działania. Ponadto, by zobrazować skalę zjawiska w kraju, przedstawiciele organów ścigania podali dane statystyczne dotyczące ujawnionych przestępstw, liczbę osób skazanych i pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi;

w Centrum Konferencyjnym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Zespole Szkół w Olsztynku, w ramach działań „Bezpieczne Wakacje 2016”, zrealizowano 7 spotkań z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych i studentami, podczas których omawiane były zagadnienia związane z procederem handlu ludźmi i sposobami odpowiedzialnego poszukiwania pracy;

- Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego – współpraca z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę w ramach promocji kampanii „Nie odwracaj wzroku” i Kodeksu Postępowania FDDS - konferencja i wykłady dla studentów - przyszłych pracowników branży turystycznej nt. ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w kontekście podróży i turystyki;
- W ramach projektu „Twoje bezpieczeństwo - nasza sprawa, praca w Holandii”:

- Wydział Prewencji KWP w Poznaniu zorganizował (22.11.) przy udziale Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, szkolenie dla 97 funkcjonariuszy Policji, członków Wojewódzkiego Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi oraz studentów;
- Głogów (październik 2016 roku) odbyło się szkolenie studentów oraz osób działających w lokalnych stowarzyszeniach, instytucjach i ościennych jednostkach Policji, poświęcone zapobieganiu handlowi ludźmi oraz przestępstwom towarzyszącym temu zjawisku;
- Łódź - przy okazji wizyty delegacji Policji z Holandii zajmującej się walką z tym procederem, członek Wojewódzkiego Zespołu przedstawił w KMP w Łodzi prelekcję dla szerokiego grona studentów;
- Bełchatów - funkcjonariusze KPP we współpracy ze studentami bełchatowskiego wydziału Społecznej Akademii Nauk, kierunku resocjalizacja z profilaktyką społeczną i prewencją kryminalną, zorganizowali i przeprowadzili (10.12. - Światowy Dzień Praw Człowieka), tematyczną debatę oksfordzką, poświęconą ochronie Praw Człowieka, przestępstwom z nienawiści oraz handlowi ludźmi.

A ponadto:

- w woj. łódzkim - wojewódzki zespół włączył się w kampanię rozpowszechniania czterech tysięcy komiksów „Nie jesteś na sprzedaż”, skierowanych do uczniów szkół ponadgimnazjalnej;
- w woj. lubuskim - Nadodrzański OSG przeszkolił 30 studentów;
- w woj. mazowieckim:
  - w Nadwiślańskim Oddziale Straży Granicznej opracowano w 2016 r. program szkolenia skierowanego do tzw. trudnej młodzieży z młodzieżowych ośrodków socjoterapii, młodzieży patologicznej, uzależnionej lub z doświadczeniami związanymi z różnymi formami wykorzystania w celu ich zapoznania z problematyką handlu ludźmi, możliwymi formami wykorzystania, rozpoznawaniem zjawisk handlu ludźmi, organizacjami pomocowymi, a przede wszystkim - zapoznanie z metodami zapobiegania wykorzystaniu, szczególnie seksualnemu (w tym werbunek przez Internet) i do pracy przymusowej (wakacyjny wyjazd zagranicę) - pierwsze szkolenie, przeznaczone jest dla ok. 80 osób w wieku licealnym, odbędzie się w styczniu 2017 r. w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii KĄT w Warszawie;
  - w ramach kampanii informacyjnych, prowadzonych przez Mazowieckie Kuratorium Oświaty na stronie internetowej jednostki, w zakładkach: rodzice i uczniowie/ edukacja i kształcenie w module dzieci migrujące/ inne, zamieszczona jest ulotka „Przemoc seksualna i przemoc ze względu na płeć” będącą jednocześnie informatorem dla pracowników ośrodków dla cudzoziemców, dyrektorów szkół i podmiotów, związanych z edukacją oraz link do strony zawierający informację nt. portalu o przeciwdziałaniu handlowi ludźmi [www.handelludźmi.eu](http://www.handelludźmi.eu);
- w woj. podlaskim - Kuratorium Oświaty w Białymstoku:
  - upowszechnienie wiedzy nt. zjawiska handlu ludźmi wśród młodzieży szkolnej,
  - dystrybucja materiałów informacyjnych na temat zjawiska handlu ludźmi,

- zamieszczanie na stronie internetowej informacji, dotyczących rosnącej liczby młodych ludzi będących ofiarami handlu ludźmi, szczególnie w okresie wakacyjnym,
  - dystrybucja drogą elektroniczną apelu Podlaskiego Kuratora Oświaty, skierowanego do dyrektorów, nauczycieli, uczniów, wychowanków i ich opiekunów w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi - działania wychowawcze z młodzieżą, spotkania z rodzicami, informowanie o zagrożeniach i instytucjach, udzielających pomocy pokrzywdzonym;
  - dystrybucja komiksu „Nie jesteś na sprzedaż” - łącznie przekazano 5 000 egzemplarzy komiksu.
- w woj. śląskim - zagadnienia handlu ludźmi zostały włączone do szkoleń organizowanych przez Okręgowy Inspektorat Pracy w Katowicach w ramach realizacji programów prewencyjnych tj. „Kultura bezpieczeństwa” (szkoły ponadgimnazjalne – zasięg programu ok. 1 000 osób) i akcja letnia „Na fali pierwszej pracy” (młodzież).

KMP w Katowicach, oprócz organizacji cyklu spotkań z dziećmi w wieku szkolnym i przedszkolnym w ramach happeningów „Mamo, Tato – nie zgub mnie”, gdzie poruszane były zagadnienia dotyczące problematyki handlu ludźmi, zorganizowała 29.11.2016 r. w siedzibie Centrum Informacji i Bibliotece Akademickiej Uniwersytetu Śląskiego seminarium pt. „Handel Ludźmi – współczesna zagrożenia”. Seminarium to stanowiło podsumowanie realizacji działań w zakresie zapobiegania zjawisku handlu ludźmi w ramach programu profilaktycznego „Moc! Na Ty”. Prelegentami byli funkcjonariusze Policji – specjaliści w zakresie profilaktyki, praw człowieka oraz przedstawiciele instytucji pozarządowych, zajmujący się pomocą ofiarą handlu ludźmi;

- w woj. świętokrzyskim - 28 spotkań informacyjnych, w których łącznie wzięło udział 448 osób (bezrobotnych, poszukujących pracy, studentów, uczniów szkół ponadgimnazjalnych) oraz 15 dyżurów, podczas których porad udzielono 94 osobom (m.in. w Powiatowych Urzędach Pracy, Wyższej Szkole Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach, Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej);
- w woj. wielkopolskim - w ramach programu „Profilaktyka a Ty” - spektakle przygotowane przez młodzieżowe grupy teatralne z Poznania oraz z Wolsztyna nt. werbowania i wykorzystywania młodych ludzi do prostytucji i do pracy przymusowej;

Przekazanie materiałów informacyjnych – plakatów oraz komiksów „Nie jesteś na sprzedaż”, psychologom i pedagogom pracującym w placówkach opiekuńczo – wychowawczych oraz w gimnazjach, jako pomocy do prowadzenia z młodzieżą zajęć na temat przeciwdziałania handlowi ludźmi.

#### **I.10 Organizacja spotkań informacyjnych dla młodzieży szkolnej.**

Odpowiedzialni za realizację: wojewódzkie zespoły ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, a szczególnie przedstawiciele kuratoriów, służb porządku publicznego, okręgowych inspektoratów pracy.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba odbytych spotkań / liczba uczestników spotkań.

2016 r. – ponad 8,5 tysiąca spotkań z młodzieżą, z udziałem ponad 153 tysięcy osób

Przez cały rok, ze szczególnym uwzględnieniem okresu przedwakacyjnego oraz Europejskiego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi prowadzone były zajęcia dla młodzieży szkolnej (gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, szkół ponadlicealnych, zakładów doskonalenia zawodowego, ośrodków szkolno-wychowawczych), realizowane przez wychowawców, pedagogów szkolnych oraz katechetów na prośbę Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA i z wykorzystaniem przekazanych materiałów.

Fundacja La Strada przeprowadziła ok. 45 spotkań dla młodzieży szkolnej w całej Polsce, w których wzięło udział ponad 3 600 osób, również z wykorzystaniem aplikacji SAFE (więcej w p. I.9).

Stowarzyszenie Po-MOC przeprowadziło 13 spotkań z młodzieżą i rodzicami, głównie na terenie woj. śląskiego i w Łodzi, z udziałem łącznie 1 210 osób.

Fundacja YouCanFree.U.S. Polska przeprowadziła 29 spotkań informacyjnych (prelekcje, warsztaty) z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych w całej Polsce, w której udział wzięło łącznie około 700 uczniów.

Ponadto, na szczeblu regionalnym:

- w woj. dolnośląskim - przeprowadzono łącznie 1 111 spotkań informacyjnych dla młodzieży szkolnej, w których wzięło udział 39 593 uczniów. W ramach Światowych Dni Młodzieży przeszkolono 500 wolontariuszy z zakresu bezpieczeństwa. Podczas szkoleń funkcjonariusze KWP we Wrocławiu poruszali tematykę związaną z handlem ludźmi;  
w okresie wakacyjnym prezentowano spot w kinach Helios oraz CK Lubin, informujący o zagrożeniach wynikających z wyjazdów zagranicznych w celach zarobkowych lub turystycznych;  
przeprowadzono warsztaty dla młodzieży (w wieku 17-19 lat), wg autorskiego programu „Nie jestem rzeczą! Mną się nie handluje! Mnie się dobrze traktuje!”, wpisanego do Ogólnopolskiego Banku Dobrych Praktyk;
- w woj. kujawsko-pomorskim – przeprowadzono spotkania z młodzieżą szkolną nt. zjawiska handlu ludźmi z udziałem ok. 60 osób;
- w woj. lubelskim - policjanci odbyli 4 728 spotkań z młodzieżą, w których uczestniczyły 7 164 osoby; a funkcjonariusze Nadbużańskiego OSG przeszkolili 150 uczniów;
- w woj. lubuskim - Nadodrzański OSG przeszkolił 60 uczniów;
- w woj. małopolskim - policja zorganizowała 603 spotkania informacyjne, w których łącznie przeszkolono 20 013 osób;

funkcjonariusze Straży Granicznej oraz Straży Miejskiej w Krakowie w okresie od stycznia do czerwca przeprowadzili zajęcia dla uczniów szkół średnich i gimnazjów - łącznie dla 865 uczniów;

- w woj. mazowieckim – funkcjonariusze policji przeprowadzili 524 spotkania, w których uczestniczyło 29 337 młodych osób. Ponadto angażowano młodzież do podejmowania działań z obszaru handlu ludźmi w ramach programu „Profilaktyka a Ty” – przykładem może być inicjatywa KPP w Kozienicach, gdzie podczas Ogólnopolskiego Głosu Profilaktyki uczniowie z Liceum Ogólnokształcącego zaprezentowali przedstawienie pt. „Handel Ludźmi - Jak nie dać się zmanipulować”;

KPP w Przasnyszu - przeprowadziła działanie skierowane również do rodziców. Funkcjonariusze podczas 2 wywiadówek szkolnych, przekazywali podstawową wiedzę z zakresu zjawiska handlu ludźmi i metod przeciwdziałania, z udziałem 435 osób;

- w woj. opolskim – Policja organizowała m.in. spotkania z udziałem młodzieży, które miały na celu m.in.: kształtowanie świadomości młodych ludzi na temat niebezpieczeństw i zagrożeń, związanych z poszukiwaniem i świadczeniem pracy w kraju i za granicą. Podczas spotkań dystrybuowane było ulotki, broszury i komiksy o handlu ludźmi;

KWP w Opolu przeprowadziła 94 spotkania z uczniami szkół ponadgimnazjalnych, nauczycielami i pedagogami, a także osobami bezrobotnymi, pracownikami ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych urzędów pracy. Łącznie w spotkaniach uczestniczyło 3 013 osób;

Śląski OSG z siedzibą w Raciborzu przeprowadził w 4 szkołach ponadgimnazjalnych, cykl szkoleń informacyjno - edukacyjnych dla 273 uczniów na temat zjawiska handlu ludźmi. Ponadto dystrybuowano wśród młodzieży materiały informacyjne, otrzymane z MSWiA i Fundacji La Strada;

podobnie Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, który przeszkolił w sumie 141 młodych osób i Fundacja Pomocy Pokrzywdzonym *VICTIM* w Opolu, która przeprowadziła dla 39 uczniów oraz 3 nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych cykl szkoleń pt.: "Bądź bezpieczny szukając pracy za granicą";

- w woj. podkarpackim – Policja wzięła udział w Targach Edukacji i Pracy, zorganizowanych przez Młodzieżowe Centra Kariery Ochotniczych Hufców Pracy w Nowej Dębie, gdzie podczas rozmów z młodzieżą ponadgimnazjalną podejmowane były tematy związane z zagrożeniami dotyczącymi wyjazdów zagranicznych oraz handlem ludźmi;
- w woj. podlaskim - funkcjonariusze Straży Granicznej wraz z funkcjonariuszami Policji przeprowadzili szkolenia dla uczniów liceów, zespołów szkół, z udziałem łącznie 657 osób;

ponadto Podlaski OSG przeszkolił 684 uczniów;

- w woj. śląskim:

Okręgowy Inspektorat Pracy w Katowicach w ramach programu edukacyjnego „Kultura bezpieczeństwa” i akcji letniej „Na fali pierwszej pracy” - spotkania informacyjne dla 574 uczniów, słuchaczy, studentów i nauczycieli w 4 szkołach ponadpodstawowych i trzech uczelniach wyższych;



Śląskie Kuratorium Oświaty we współpracy z KWP w Katowicach, Stowarzyszeniem Po-MOC i Śląskim UW w Katowicach - konferencja informacyjna dla nauczycieli szkół regionu, poświęcona problematyce handlu ludźmi z udziałem 58 osób;

KWP w Katowicach we współpracy z siecią kin Multikino - cykl spotkań z młodzieżą szkolną; w trakcie spotkań prezentowany był spot kampanii społecznej MSWiA i omawiane kwestie, dotyczące problematyki handlu ludźmi – w działaniach udział wzięło blisko 700 osób;

Śląski OSG przeszkolił prawie 1 000 uczniów;

Śląski OSG i Śląski UW - działania informacyjne dla młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z udziałem ponad 360 osób;

- w woj. świętokrzyskim funkcjonariusze policji przeprowadzili łącznie 122 spotkania, w których uczestniczyło 3 196 uczniów;
- w woj. warmińsko-mazurskim - policjanci przeprowadzili 162 spotkania edukacyjne, poświęcone problematyce handlu ludźmi, w których uczestniczyło 5 151 uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych i gimnazjalnych. W trakcie spotkań prezentowano filmy: „Historia Pauliny”, „Polki przechodzą przez piekło”, „Two little girls”, „Handel Ludźmi”, „Zobacz zanim wyjedziesz”, „Po prostu – współczesne niewolnictwo” oraz rozdawano ulotki „Nie jestem na sprzedaż”;

Warmińsko-Mazurski OSG przeszkolił 578 uczniów;

w Szkole Policealnej im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu odbyła się (maj 2016 r.) dwudniowa konferencja, której hasłem przewodnim były „Niebezpieczne związki”;

Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie – zrealizował spotkanie z młodzieżą licealną, którego tematem było bezpieczne podejmowanie pracy za granicą (28.04.) z udziałem 83 osób;

w ramach działań „Bezpieczne Wakacje 2016” zrealizowano 7 spotkań z młodzieżą szkół ponadgimnazjalnych i studentami, podczas których omawiane były zagadnienia, związane z procederem handlu ludźmi i sposobami odpowiedzialnego poszukiwania pracy;

- w woj. wielkopolskim - przeprowadzono 467 spotkań, w których uczestniczyli uczniowie szkół ponadpodstawowych w liczbie 21 204 osób;

realizowano też spotkania w ramach programu „Sport Przeciw Wykluczeniom” wspólnie z klubami sportowymi (odbiorcy młodzież ponadgimnazjalna, młodzież szkół średnich, dorośli) – sesja wiosenna (przedwakacyjna) – 18 spotkań, 291 osób przeszkolonych;

w placówkach opiekuńczo wychowawczych przeprowadzono zajęcia profilaktyczne w oparciu o komiks „Nie jesteś na sprzedaż”;

- w woj. zachodniopomorskim - zorganizowano 459 spotkań o charakterze edukacyjnym, adresowane były głównie do młodzieży ponadgimnazjalnej, z udziałem przeszło 11 512 osób.

#### **I.11 Organizacja obchodów Europejskiego Dnia przeciwko Handlowi Ludźmi w szkołach policyjnych i ośrodkach szkolenia Straży Granicznej.**

Odpowiedzialni za realizację: szkoły Policji i Straży Granicznej, Komenda Główna Policji, Komenda Główna Straży Granicznej.

Termin: 2016, 2017, 2018.

Miernik: liczba działań szkoleniowych i informacyjnych, mających na celu poszerzenie wiedzy słuchaczy i studentów + liczba uczestników.

2016 r. – 15 działań zrealizowanych w 7 szkołach Policji i Straży Granicznej dla ponad 1 600 słuchaczy i studentów

W związku z obchodami Europejskiego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi w październiku 2016 roku w poszczególnych szkołach policyjnych i Straży Granicznej podjęto działania szkoleniowe i informacyjne, mające na celu poszerzenie wiedzy słuchaczy, studentów i kadry dydaktycznej na temat zjawiska handlu ludźmi. Wśród zrealizowanych działań wskazać należy m.in. poniższe przedsięwzięcia:

- w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie:
  - wykłady (10.10.) nt. zagrożeń, czyhających na migrantów zarobkowych oraz prawnych sankcji przewidzianych w Holandii za popełnienie przestępstwa handlu ludźmi - w wykładach uczestniczyło 69 funkcjonariuszy odbywających szkolenie podstawowe oraz 74 studentów cywilnych;
  - projekcje filmu „Agnieszka” (11.10.-14.11), poruszającego problematykę handlu ludźmi, poprzedzone omówieniem aspektów prawnych zjawiska a także prezentacją materiału dokumentalnego – z udziałem 558 funkcjonariuszy i studentów cywilnych;
- w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie:
  - wykład nt. „Formy i metody postępowania wobec osób dotkniętych handlem ludźmi” (18.10.), w którym uczestniczyło 140 słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego;
  - dystrybucja ulotek dotyczących handlu ludźmi;
  - umieszczenie informacji o obchodach Europejskiego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi na stronie Internetowej szkoły;
- w Szkole Policji w Pile:
  - wykład dla słuchaczy (18.10.) nt. „Żebractwo jako współczesna forma handlu ludźmi”, w którym uczestniczyły 34 osoby;
  - prelekcja (27.10.) nt. „Udostępnienie do procesu karnego materiałów z kontroli operacyjnej w sprawach o przestępstwo handlu ludźmi”, z udziałem 40 osób;
- w Szkole Policji w Katowicach (18.10.):
  - apel dla wszystkich słuchaczy szkoleń podstawowych i specjalistycznych, podczas którego odczytano informację dot. zjawiska handlu ludźmi i podejmowanych ze strony Policji działań w ramach Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2016 -2018 – z udziałem 624 osób;

- pakiet materiałów, poświęconych przedmiotowej tematyce, przekazany drogą elektroniczną dla kadry dydaktyczno-wychowawczej;
- umieszczenie informacji z obchodów Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi na stronie internetowej Szkoły Policji w Katowicach;
- szkolenie dot. problematyki handlu ludźmi;
- umieszczenie na tablicach ogólnodostępnych w budynkach dydaktycznych Szkoły Policji w Katowicach informacji nt. zjawiska handlu ludźmi;
- w Szkole Policji w Słupsku (18.10.) - szkolenie dla 65 słuchaczy kursów specjalistycznych, w trakcie którego prezentowane były treści dotyczące przedmiotowej problematyki;
- w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie (19.10.) - „Zjawisko handlu ludźmi w odniesieniu do obywateli państw trzecich”, nt. definicji handlu ludźmi, rozwiązań w polskim systemie prawnym odnośnie handlu ludźmi, jak również symptomach mogących świadczyć o popełnieniu tego przestępstwa; omówiono także formy wykorzystania na terytorium RP poparte przykładami i statystykami; zajęcia zostały przeprowadzone w sposób interaktywny;
- w Centralnym Ośrodku Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie (19.10.) - zajęcia multimedialne, przeznaczone dla słuchaczy tzw. kursów kwalifikowanych Centralnego Ośrodka Szkolenia SG. Skupiono się na cechach charakterystycznych handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem znamion procederu, wskazanych w definicji określonej w art. 115 § 2 kk, formach wyzysku identyfikowanych przez Straż Graniczną, uprawnieniach ofiar, ofercie pomocy i wsparcia, a także problemach i barierach związanych z wykonywaniem czynności służbowych, ukierunkowanych na zwalczanie handlu ludźmi;

Ponadto, Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, w ramach obchodów 10. Europejskiego Dnia przeciwko Handlowi Ludźmi:

- wykłady ekspertów Rady Europy (12.10.) – pana Mike’a Dottridge i pana Ryszarda Piotrowicza oraz przedstawiciela Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi (14.10) na polskich uczelniach (więcej w p. I.9);
- inauguracja wystawy mobilnej „Różne oblicza handlu ludźmi” (12.10. - więcej w p. I.3);
- seminarium, współorganizowane przez MSWiA oraz Radę Europy pt. „Zaangażowanie biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi do pracy przymusowej” (13.10. - więcej w p. I.13);
- 11. konferencja Krajowej Sieci Migracyjnej nt. „Wsparcie dla cudzoziemców - ofiar handlu ludźmi - dobre praktyki mechanizmu referencyjnego” (20.10. - więcej w p. II.1)

Komenda Główna Policji:

- odprawa służbowa połączona z warsztatami szkoleniowymi pt. „Praktyczne aspekty zwalczania przestępstwa handlu ludźmi i przestępstw z nim powiązanych” (19-21.10., Poronin – więcej w p. IV.2);
- BK KGP zwróciło się do Komendantów KWP/KSP i CBŚP o spowodowanie umieszczania w październiku na stronach internetowych informacji o 10. Europejskim Dniu Przeciwko Handlowi Ludźmi oraz na temat handlu ludźmi i zapobieganiu temu przestępstwu.

Działania, podejmowane w województwach:

- w woj. łódzkim - Fundacja YouCanFree.U.S Polska wraz z Łódzkim Zespołem ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi zorganizowała wiec sprzeciwu wobec zjawiska handlu ludźmi (18.10.) pod hasłem „Ty też możesz dać wolność” w Pasażu Schillera - w centrum Łodzi, z udziałem około 120 osób: młodzieży szkolnej, przedstawicieli Fundacji YCFU, władz Łodzi, służb mundurowych, władz samorządowych oraz członków Wojewódzkiego Zespołu, a także zaproszonych wcześniej, przedstawicieli mediów. Organizację wydarzenia poprzedziła obszerna kampania informacyjna w radio, internecie i w środkach komunikacji miejskiej - plakaty informujące o obchodach Europejskiego Dnia przeciwko Handlowi Ludźmi oraz informacje na wyświetlaczach elektronicznych. Do szkół ponadgimnazjalnych, za pośrednictwem Kuratorium, skierowane zostało zaproszenie dla uczniów do udziału w wydarzeniu. Podczas wiecu rozdawane były materiały informacyjne nt. handlu ludźmi;
- w woj. podlaskim - liczne spotkania i prelekcje, realizowane wspólnie przez KWP w Białymstoku wraz z doradcą EURES Wojewódzkiego Urzędu Pracy;
- w woj. śląskim - „BAKHITA – ogólnopolska zakonna sieć wsparcia dla ofiar handlu ludźmi i przymuszonej prostytucji” zorganizowała (18.10.) w Europejski Dzień Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi prelekcje dot. handlu ludźmi, modlitwy, Msze Św., projekcje filmu „Nikczemny. Handlarz dusz”;
- w woj. świętokrzyskim - konferencja „Świętokrzyskie Przeciwko Handlowi Ludźmi”, zorganizowana (18.10.) w powiecie kazimierskim z okazji obchodów X Europejskiego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi, w ramach serii konferencji regionalnych (więcej w p. I.1);
- w woj. warmińsko-mazurskim: Zespół Prasowy KWP w Olsztynie przygotował krótki film, w którym zwrócili uwagę na problem występowania tego przestępstwa. Film w całości zrealizowano własnymi środkami technicznymi oraz osobowymi. Spot został wykorzystany przez Komendę Główną Policji (strona Facebook KGP – 9 300 wyświetleń, stację telewizyjną TVN - główne wydanie Faktów oraz lokalne media internetowe tj. Gazeta Olsztyńska). Spot można obejrzeć na stronie internetowej Policji warmińsko-mazurskiej, na stronie internetowej facebooka Komendy Wojewódzkiej Policji oraz na stronie internetowej Youtube Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie;

w całym garnizonie warmińsko-mazurskim zapewniono mieszkańcom kontakt z dyżurującymi w tym dniu (18.10.) miejskimi/powiatowymi koordynatorami ds. handlu ludźmi, którzy mogli udzielić szczegółowych informacji oraz wsparcia osobom zainteresowanym ww. zagadnieniem.

#### **I.12 Promowanie i wdrażanie Kodeksu Postępowania (Code of Conduct) mającego na celu ochronę dzieci przed komercyjnym wykorzystaniem seksualnym w turystyce.**

Odpowiedzialni za realizację: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (d. Fundacja Dzieci Niczyje) przy wsparciu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendy Głównej Policji, Ministerstwa Sportu i Turystyki.

Termin: 2016–2018.

Mierniki: liczba przeszkolonych pracowników w branży turystycznej / liczba firm, które realizują politykę ochrony dzieci, liczba konferencji / liczba zgłoszeń na Policję przez stronę [www.stopsekturystyce.fdds.pl](http://www.stopsekturystyce.fdds.pl).

2016 r. – 174 przeszkolonych pracowników branży turystycznej w Polsce i za granicą / 4 sprawy, zostały zgłoszone na Policję przez [www.stopsekturystyce.fdds.pl](http://www.stopsekturystyce.fdds.pl).

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę wdraża Kodeks Postępowania (*The Code of Conduct for the protection of children against sexual exploitation in travel and tourism*), mający na celu ochronę dzieci przed komercyjnym wykorzystywaniem seksualnym w turystyce. W 2016 roku przeszkolono 74 pracowników hoteli grupy hotelowej Orbis w Polsce oraz 100 pracowników hoteli grupy hotelowej Accor w Czechach i na Węgrzech.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę współpracuje przy tym projekcie z Komendą Główną Policji (porozumienie z 17.06.2014 r., przedłużone porozumieniem z 23.05.2016 r.). W ramach projektu funkcjonuje strona [www.stopsekturystyce.fdn.pl](http://www.stopsekturystyce.fdn.pl), będąca częścią międzynarodowej kampanii i platformy [www.reportchildsextourism.eu](http://www.reportchildsextourism.eu). Zgłoszenia trafiają bezpośrednio do komend wojewódzkich Policji i do KGP – FDDS zarządza stroną i materiałami bez dostępu do treści zgłoszeń. W 2016 roku przez stronę zostały zgłoszone 4 sprawy na Policję.

W ramach promocji kampanii "Nie odwracaj wzroku" i Kodeksu Postępowania Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę nawiązała współpracę z Krakowską Akademią im. A.F. Modrzewskiego (więcej w p. I.9).

Przedstawicielki Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę oraz Grupy Hotelowej Accor prezentowały ww. projekt, jako dobrą praktykę na seminarium "Zaangażowanie biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi", zorganizowanym przez Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA (13.10. – więcej w p. I.13).

13-ta konferencja „Pomoc dzieciom ofiarom przestępstw” – zorganizowana przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę (24-25.10., Warszawa), z udziałem ponad 500 osób. Sesje były poświęcone m.in. problemowi wykorzystywania seksualnego dzieci, prawnej reprezentacji dzieci i przesłuchiowaniu dzieci-ofiar wykorzystywania seksualnego.

**I.13 Zainicjowanie współpracy z organizacjami przedsiębiorców celem upowszechnienia wiedzy o handlu ludźmi do pracy przymusowej oraz popularyzacji zasad postępowania, które służą eliminacji wykorzystania przez firmy do pracy przymusowej w funkcjonowaniu przedsiębiorstw.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba organizacji / przedsiębiorstw, z którymi nawiązano współpracę.

2016 r. – nawiązano kontakt z 7 przedsiębiorstwami, 4 organizacjami, zajmującymi się podobną problematyką, a także Zespołem ds. CSR przy Ministrze Rozwoju

Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA, w imieniu międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi zainicjował współpracę z przedsiębiorcami, organizacjami przedsiębiorców oraz z organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się kwestiami społecznej odpowiedzialności biznesu poprzez nawiązanie kontaktu z Zespołem do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw, powołanym przy Ministrze Rozwoju i Finansów - przedstawiciele Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA wzięli udział w konferencji „Odpowiedzialny rozwój – odpowiedzialny biznes. 40 lat Wytycznych OECD. 20 lat Polski w OECD” (06.10.2016r.) – w spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele największych polskich firm, uczelni ekonomicznych, organizacji pozarządowych, organizacji międzynarodowych, zajmujący się kwestiami społecznej odpowiedzialności biznesu<sup>1</sup>.

Ponadto:

- seminarium „Zaangażowanie biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi do pracy przymusowej” (13.10.2016r.) współorganizowane przez Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Radę Europy, połączone z dystrybucją publikacji, przygotowanych przez prof. Z. Lasocika „Badania nad środkami zmniejszania popytu w celu zwalczania handlu ludźmi dla celów pracy przymusowej poprzez zaangażowanie sektora prywatnego” oraz prof. Mike’a Dottridge’a „Emerging good practice by state authorities, the business community and civil society in the area of reducing demand for human trafficking for the purpose of labour exploitation”.

Spotkanie było współprowadzone przez panią Petyę Nestorową, Sekretarz Wykonawczą Konwencji rady Europy Przeciwko Handlowi Ludźmi oraz pana Adama Knycha, Zastępcę Dyrektora Departamentu Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA. W panelach dyskusyjnych wzięli udział:

- prof. Zbigniew Lasocik nt. „Trendów i współpracy w zwalczaniu handlu ludźmi do pracy przymusowej w Polsce”,
- prof. Mike Dottridge nt. „Powstawania dobrej praktyki władz państwowych, środowiska biznesu oraz społeczeństwa obywatelskiego w sferze redukcji popytu na handel ludźmi dla celów pracy przymusowej”,
- Pani Gabriela Kühn z Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę oraz Pani Katarzyna Nowak z Grupy Hotelowej Orbis, które przedstawiły „Kodeks postępowania na rzecz ochrony dzieci przed

<sup>1</sup> Więcej na: <https://www.mr.gov.pl/strony/aktualnosci/odpowiedzialny-biznes-odpowiedzialny-rozwoj/>

*wykorzystywaniem seksualnym w podróży i turystyce jako przykład współpracy biznesu i organizacji pozarządowych”,*

- Pani Colleen Theron, która przedstawiła „Biznes i handel ludźmi: zarządzanie ryzykiem i rozwiązania w zakresie dochowania należytej staranności”,
- oraz Pan Ryszard Piotrowicz – „Monitoring działań przeciwko handlowi ludźmi do pracy przymusowej: dobre praktyki i rekomendacje Grupy Ekspertów Rady Europy przeciwko Handlowi Ludźmi (GRETA)”.

W seminarium wzięło udział ok. 50 gości – przedstawiciele administracji państwowej, przedsiębiorców, przedstawicielstw dyplomatycznych, organizacji pozarządowych, uczelni, dziennikarzy.

Stanowiło ono również dobrą okazję do podsumowania projektu „Poprawa zdolności Polski do walki z handlem ludźmi”, realizowanego wspólnie z Radą Europy w latach 2014-2016.

- VI Forum Rynku Pracy (Białystok, 28.01.), podczas którego przedstawiciele Wydziału Prewencji KWP w Białymstoku przekazywali ostrzeżenia na temat zagrożeń, wynikających z wyjazdów za granicę w poszukiwaniu pracy.

Ponadto do lokalnych (Białystok) firm oferujących przewóz osób przekazano pisma i broszury dotyczące zagrożeń związanych ze współpracą z nielegalnymi pośrednikami pracy oraz poinformowano przewoźników o procedurach postępowania, instytucjach pomocowych i o możliwości przeprowadzania spotkań informacyjnych.

#### **I.14 Zainicjowanie współpracy z agencjami pracy tymczasowej w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi do pracy przymusowej.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z organizacjami pozarządowymi

Termin: 2017–2018.

Miernik: liczba podmiotów, z którymi nawiązano współpracę.

2016 r. – współpracowano z 8 podmiotami, z czego współpraca z dwoma z nich (Agencją Pracy ATERIMA i Grupą SLOW) była nawiązana już wcześniej.

Nowe inicjatywy:

- seminarium, współorganizowane przez MSWiA oraz Radę Europy pt. „Zaangażowanie biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi do pracy przymusowej” (13.10. – więcej w p. I.13) – w którym wzięli udział także przedstawiciele Komendy Głównej Ochotniczych Hufców Pracy i Polskiego Forum HR;
- w ramach konferencji regionalnych „Świętokrzyskie przeciwko handlowi ludźmi” poruszano m.in. kwestie planowania kariery za granicą w oparciu o ofertę EURES, podstaw funkcjonowania i zakresu działalności agencji zatrudnienia oraz agencji pracy tymczasowej czy zasad planowania bezpiecznego wyjazdu za granicę w kontekście handlu ludźmi (więcej w p. I.4);



- w ramach Partnerstwa na Rzecz Rozwoju Wielkopolskiego Rynku Pracy - konferencja na temat: „Rola prywatnych agencji zatrudnienia w kształtowaniu rynku pracy w Wielkopolsce” (22.11., Poznań) z udziałem 80 osób – przedstawiciele instytucji tworzących Partnerstwo: administracji samorządowej, izb gospodarczych, Ochotniczych Hufców Pracy, Kuratorium Oświaty, związków zawodowych, organizacji pracodawców, organizacji pozarządowych i uczelni wyższych, a także przedstawiciele Wielkopolskiego Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – WUP w Poznaniu, KWP w Poznaniu oraz przedstawicielki organizacji FairWork i Policji holenderskiej;
- w województwie łódzkim prowadzone były spotkania z przedstawicielami służb zatrudnienia - 3 spotkania z udziałem 90 osób.

Projekty kontynuowane:

- projekt „Bezpieczna praca za granicą”, realizowany przez Stowarzyszenie Po-MOC i Agencję Pracy Tymczasowej ATERIMA z Krakowa, we współpracy z Zespołem ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA. W 2016 roku:
  - prowadzono stronę [www.bezpieczny-wyjazd.eu](http://www.bezpieczny-wyjazd.eu),
  - dystrybuowano online *casebook* dla pracowników różnych Agencji Zatrudniania, opisujący przykładowe sytuacje. związane z rozpoznaniem procederu handlu ludźmi i algorytm postępowania,
  - prowadzono szkolenia nt. handlu ludźmi do pracy przymusowej (06.10., Kraków) - szkolenie dla 70 pracowników Agencji Pracy ATERIMA, prowadzone przez Stowarzyszenie Po-MOC;
- współpraca z Grupą SLOW - Slow fashion jest inicjatywą, wspierającą świadome wybory konsumenckie i promującą kupowanie ubrań szytych uczciwie czyli w Polsce. Fundacja La Strada podczas Slow fashion wystawia stoisko informacyjne, rozdaje materiały, rozmawia, pokazuje filmy. W roku 2016 Fundacja La Strada wzięła udział w edycji jesiennej Slow Fashion, podczas której została też zorganizowana zbiórka publiczna.

## Część II Wsparcie i ochrona ofiar

### Usprawnienie koordynacji

#### **II.1 Opracowanie i upublicznienie zasad funkcjonowania Krajowego Mechanizmu Referencyjnego (*National Referral Mechanism*) dla ofiar handlu ludźmi.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi.

Termin: 2018.

Miernik: powstanie dokumentu i jego publikacja.

W ramach rozpoczęcia prac nad tworzeniem Krajowego Mechanizmu Referencyjnego, Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi wsparł organizację XI Konferencji Europejskiej Sieci Migracyjnej nt. „Wsparcie dla cudzoziemców – ofiar handlu ludźmi – dobre praktyki mechanizmu referencyjnego” (20.10., w Warszawie). Wśród prelegentów znaleźli się: Enrico Ragaglia z ICMPD, Anniina Jokinen z CBSS, Maj van der Heuvel z niderlandzkiego Ministerstwa Sprawiedliwości, Inkeri Mellanen z fińskiej Służby Imigracyjnej i Vladimir Koman ze słowackiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Panele były moderowane przez prof. Zbigniewa Lasocika z Uniwersytetu Warszawskiego i pana Stevena Bremnera z Ambasady USA w Warszawie.

Na ostatnim w 2016 roku spotkaniu Grupy Roboczej międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi (08.12.) powołano grupę ekspercką do opracowania zasad funkcjonowania Krajowego Mechanizmu Referencyjnego z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Urzędu ds. Cudzoziemców, Prokuratury Krajowej, Państwowej Inspekcji Pracy, Ministerstwa Sprawiedliwości, organizacji prowadzących Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne – Fundacji La Strada i Stowarzyszenia Po-MOC oraz innych organizacji pozarządowych.

## **II.2 Organizacja corocznych spotkań koordynatorów wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z właściwymi urzędami wojewódzkimi i instytucjami wchodzącymi w skład zespołów wojewódzkich.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba spotkań / liczba uczestników.

2016 r. – 1 spotkanie koordynatorów wojewódzkich z udziałem 31 przedstawicieli województw.

Spotkanie koordynatorów wojewódzkich ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, zorganizowane w ramach konferencji podsumowującej projekt „Poprawa współpracy w zakresie krajowych struktur powołanych do walki z handlem ludźmi” (20-22.12., w Warszawie);

Podczas spotkań z członkami zespołów wojewódzkich przedstawiono i podsumowano działania przeciwko handlowi ludźmi, podejmowane w regionach oraz rozpoczęto dyskusję dotyczącą finansowania inicjatyw, związanych z zapobieganiem temu przestępstwu na poziomie wojewódzkim. Ponadto, w ramach konferencji zostały przedstawione dobre praktyki wybranych zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, które dotyczyły m. in. stworzenia regionalnych mechanizmów referencyjnych - ścieżki pracy z ofiarą (Śląski Zespół), a także wielu ciekawych projektów prewencyjnych (Lubuski Zespół) i szkoleń (Świętokrzyski Zespół). Zidentyfikowano również problemy związane z zabezpieczaniem potrzeb domniemanych ofiar handlu ludźmi (Dolnośląski Zespół). W spotkaniu koordynatorów udział wzięło 31 przedstawicieli województw.

Poszczególne zespoły wojewódzkie organizowały w 2016 roku swoje posiedzenia, często z udziałem przedstawicieli Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA i innych członków międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi:

- Dolnośląski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 29.01., 29.06, 30.09.,
- Kujawsko-Pomorski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi - 27.10.;
- Lubelski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 08.11;
- Lubuski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 18.02., 8-9.03. (posiedzenie wyjazdowe), 20.10. (posiedzenie w siedzibie Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Gorzowie Wlkp. połączone ze szkoleniem kompetencyjnym);
- Łódzki Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi - 10.03., 19.09., 24.11.;
- Małopolski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 29.04.;
- Mazowiecki Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 09.05.;
- Opolski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 04.11.
- Podkarpacki Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 06.03.,
- Pomorski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – inauguracyjne posiedzenie - 12.12.,
- Śląski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 28.04 i 20.10.,
- Świętokrzyski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – został formalnie powołany w 2016r. - funkcjonuje na podstawie Zarządzenia Wojewody Świętokrzyskiego Nr 7/2016 z 25

stycznia 2016 r. w sprawie powołania Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego; dwa posiedzenia: w 23.03. i 08.12.,

- Warmińsko-Mazurski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 27.09.,
- Wielkopolski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – 07.12.,
- Zachodniopomorski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi – w 10.08. i w grudniu,

## Propozycje zmian legislacyjnych.

### II.3 Wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych, dotyczących wsparcia dla ofiar handlu ludźmi – obywateli UE .

Odpowiedzialni za realizację: Urząd ds. Cudzoziemców, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: w ramach prac nad nowelizacją przepisów *ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin* (Dz.U. z 2014 r. , poz. 1525 z późn. zm.) oraz *ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej* (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.).

Miernik: wejście w życie nowych przepisów.

2016 r. – prace nad wprowadzeniem nowych rozwiązań prawnych, dot. obywateli UE, zostały podjęte i są w toku

W ramach prac nad *projektem ustawy o zmianie ustawy o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin oraz niektórych innych ustaw* planowane jest wprowadzenie do niej, analogicznie do regulacji ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, możliwości wydania obywatelowi Unii Europejskiej zaświadczenia potwierdzającego, iż istnieje w stosunku do niego domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115 § 22 Kodeksu karnego. Proponowane w projekcie rozwiązanie ma umożliwić skorzystanie z prawa do świadczeń z pomocy społecznej w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego również obywatelom UE i członkom rodziny obywatela UE.

W ramach projektu planuje się w związku z tym wprowadzenie odpowiednich zmian w również w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163, z późn. zm.). Przepisy te będą stanowiły realizację art. 11 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz. Urz. UE L 101 z 15.04.2011, str. 1, z późn. zm.).

Obecnie, niestety prace nad projektem zostały wstrzymane w związku z koniecznością intensyfikacji prac nad nowelizacją ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.

#### II.4 Wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych, dotyczących wsparcia dla ofiar handlu ludźmi – cudzoziemców.

Odpowiedzialni za realizację: Urząd ds. Cudzoziemców, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: w ramach prac nad nowelizacją przepisów *ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach* (Dz.U. z 2013 r. poz. 1650 z późn. zm.).

Miernik: wejście w życie nowych przepisów.

2016 r. - prace nad wprowadzeniem nowych rozwiązań prawnych, dot. cudzoziemców, zostały podjęte i są w toku

W ramach prac nad *projektem ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw*, mającej na celu przede wszystkim wdrożenie do polskiego porządku prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/66/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa (Dz. Urz. UE L 157 z 27.5.2014 r., str. 1), planowana jest także modyfikacja przepisów dotyczących cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi poprzez:

- rozszerzenie katalogu okoliczności powodujących, że pobyt cudzoziemca na podstawie zaświadczenia potwierdzającego istnienie domniemania, że jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115 § 22 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny przestaje uważać się za legalny, w związku z przekroczeniem lub usiłowaniem przekroczenia granicy wbrew przepisom prawa, oraz związane z tą zmianą uzupełnienie przepisu określającego zawartość rejestru wydanych cudzoziemcom zaświadczeń, o których mowa w art. 170,
- wprowadzenie możliwości udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy małoletniemu cudzoziemcowi, który otrzymał status pokrzywdzonego w postępowaniu w sprawie o przestępstwo, o którym mowa w art. 189a § 1 Kodeksu karnego, niezależnie, czy podjął on współpracę z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie o to przestępstwo,
- rezygnację z konieczności potwierdzania przez prokuratora prowadzącego postępowanie w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi, że cudzoziemiec ma uzasadnione obawy przed powrotem do państwa pochodzenia, jako jednego z warunków udzielania cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt stały, na podstawie art. 195 ust. 1 pkt 5 ustawy o cudzoziemcach.

W 2016 r. projekt ustawy został poddany uzgodnieniom wewnątrzresortowym oraz międzyresortowym, a także konsultacjom społecznym. Wejście w życie projektowanej ustawy jest planowane w pierwszej połowie 2017 r.

Ponadto:

- Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę złożyła dwie petycje do Sejmu i Senatu z prośbą o podjęcie działań ustawodawczych, związanych z uregulowaniem kwestii reprezentacji dzieci pokrzywdzonych przestępstwem. Obowiązujące regulacje prawne powodują wiele nieprawidłowości i zwracał na to uwagę zarówno Sąd Najwyższy jak i Trybunał Konstytucyjny.

Fundacja zaproponowała zatem nowelizację art. 51 kodeksu postępowania karnego wraz z propozycją nowego brzmienia tego przepisu prawnego. Proponowana zmiana wprowadzałaby obowiązek wyznaczania kuratorów procesowych przez sąd karny, a osobami, które miałyby pełnić taką rolę byłyby wyłącznie osoby posiadające odpowiednią wiedzę oraz doświadczenie w zakresie pomocy dzieciom ofiarom przestępstw.

Projekt Fundacji spotkał się z aprobatą komisji senackiej, a obecnie czeka na rozpatrzenie przez komisję sejmową.

- W marcu 2015 r. podpisana została Konwencja Rady Europy przeciwko handlowi ludzkimi narządami. Obecnie w Polsce toczą się prace nad dostosowaniem przepisów prawa krajowego do jej postanowień, co umożliwi jej pełną ratyfikację - projekt ustawy o zmianie ustawy o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów został przyjęty przez Stały Komitet Rady Ministrów i skierowany do rozpatrzenia przez Komisję Prawniczą.
- W październiku 2016 r. Polska ratyfikowała Protokół do Konwencji nr 29 dotyczącej pracy przymusowej z 1930 r., przyjęty w Genewie w dniu 11 czerwca 2014 r. Celem przyjęcia protokołu jest rozwój środków zapobiegania pracy przymusowej oraz ochrony i wsparcia ofiar. Państwa Strony zostały zobowiązane do zapewnienia efektywnych środków przeciwdziałania pracy przymusowej oraz zapewnienia ochrony i dostępu do wsparcia osobom wyzyskiwanym, w tym zapewnienie możliwości otrzymania kompensaty oraz wprowadzenie odpowiednich sankcji dla sprawców.
- W 2016 roku przyjęto także ustawę z 22 czerwca 2016 r. Prawo zamówień publicznych<sup>2</sup>, gdzie w art. 24 ust. 1 pkt. 13 oraz 14 ustawy Pzp wprowadzono zapis, zgodnie z którym z postępowania o udzielenie zamówienia wyklucza się wykonawcę będącego osobą fizyczną, którego prawomocnie skazano między innymi za przestępstwo o którym mowa art. 189a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, a w przypadku wykonawców nie będących osobą fizyczną jeżeli za przedmiotowe przestępstwo prawomocnie skazano urzędującego członka jego organu zarządzającego lub nadzorczego, wspólnika spółki w spółce jawnej lub partnerskiej albo komplementariusza w spółce komandytowej lub komandytowo-akcyjnej lub prokurenta. Co oznacza w praktyce, że o zamówienie publiczne nie może ubiegać się wykonawca, którego prawomocnie skazano za przestępstwo określone w art. 189a Kodeksu karnego. Zgodnie z przepisem art. 25a ust. 1 oraz 2 ustawy Pzp informacja na temat podlegania/nie podlegania przez wykonawcę podstawie wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego między innymi w zakresie określonym w art. 24 ust. 1 pkt 13 oraz 14 ustawy Pzp, jest przekazywana zamawiającemu w ramach dokumentu tzw. Jednolitego Europejskiego Dokumentu Zamówienia (dalej JEDZ, dla zamówień o wartości równej lub wyższej niż wartości tzw. progów unijnych określonych w unijnych dyrektywach dotyczących zamówień publicznych) albo w oświadczeniu o niepodleganiu wykluczeniu z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego (dla zamówień o wartości nie przekraczającej wartości tzw. progów unijnych). Natomiast na kolejnym etapie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na potwierdzenie informacji przekazanej przez wykonawcę w ramach JEDZ albo wspomnianego oświadczenia, zamawiający wymaga/może wymagać (w zależności od wartości zamówienia)

<sup>2</sup> Dz.U. z 2016 r. poz. 1020

informacji z Krajowego Rejestru Karnego (w przypadku polskich wykonawców) lub odpowiedniego rejestru w państwie innym niż Polska.

Powyżej wskazana podstawa wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego ma zastosowanie również do podmiotów trzecich, z których potencjału wykonawca będzie korzystał przy wykazaniu spełniania warunków udziału w postępowaniu oraz - jeżeli zdecyduje o tym zamawiający - również do podwykonawców. Wykonawca, w przypadku polegania na zasobach podmiotów trzecich przedkłada zamawiającemu wskazane powyżej dokumenty na potwierdzenie nie podlegania przez te podmioty wykluczeniu z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego także między innymi w zakresie przesłanki dotyczącej przestępstwa handlu ludźmi (art. 25a ust.3 ustawy Pzp). W przypadku korzystania z podwykonawców takie dokumenty są przedkładane jeżeli wymaga tego zamawiający (art. 25a ust. 5 ustawy Pzp). W przypadku podwykonawców, zamawiający - biorąc pod uwagę specyfikę przedmiotu zamówienia - może również zdecydować jak daleko w ramach łańcucha dostaw będzie prowadzona weryfikacja podwykonawców pod kątem nie podlegania podstawom wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

## Wsparcie ofiar

Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej – realizowało wsparcie ofiar w ramach pomocy społecznej – w I półroczu 2016 r. dla 21 osób, w tym:

- Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie - 9 osób zidentyfikowanych jako ofiary handlu ludźmi oraz 3 małoletnich ofiar,
- Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej w Poznaniu - 1 ofiara handlu ludźmi,  
w ramach Miejskiego Centrum Interwencji Kryzysowej w Poznaniu funkcjonuje telefon zaufania działający siedem dni w tygodniu przez całą dobę. Telefon zaufania: 61 192 88 lub 61 835 49 04
- Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie w Białymstoku i Suwałkach - udzielenia ww. wsparcia psychologicznego i terapeutycznego, pomocy prawnej, poradnictwa socjalnego, pomocy finansowej, a także dystrybuują informacje i materiały prewencyjne nt. handlu ludźmi.

Ponadto:

- Fundacja YouCanFreeUs.Polska w 2016 r.:
  - koncentrowała się na działaniach, w porozumieniu z lokalną Policją, dotyczących identyfikacji ofiar wśród kobiet pracujących w prostytucji przydrożnej;
  - w czerwcu utworzyła niezależną infolinię 24h/7 (518 300 011), w oparciu o którą prowadzone są interwencje kryzysowe oraz konsultacje dla ofiar i ofiar-świadków handlu ludźmi - konsultowała telefonicznie lub bezpośrednio udzielała wsparcia 9 kobietom narodowości polskiej i 1 kobiecie narodowości bułgarskiej, domniemanym ofiarom handlu ludźmi oraz 2 Polkom, zidentyfikowanym ofiarom;



- w czerwcu otworzyła ośrodek schronienia i rehabilitacji dla kobiet oraz kobiet z dziećmi, pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi na terenie województwa łódzkiego - schronienia i wsparcia udzielono 4 kobietom;
- Fundacja Pomocy Pokrzywdzonym *VICTIM* w Opolu udzieliła wsparcia 1 osobie - ofierze pracy niewolniczej w Holandii.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę kontynuowała prowadzenie **Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży** (i strony [www.116111.fdn.pl](http://www.116111.fdn.pl)) - w 2016 roku odebrano 117 572 połączenia i 6359 wiadomości online. W 45 przypadkach dzieci kontaktowały się w sprawach dot. problemu komercyjnego wykorzystywania (w porównaniu z 12 przypadkami w 2014 roku i 44 w 2015).

## **II.5 Kontynuacja i rozwój koncepcji kompleksowego zabezpieczenia potrzeb ofiar i ofiar-świadków handlu ludźmi – Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba osób, którym udzielono wsparcia lub konsultacji

2016 r. – 200 osób, którym udzielono wsparcia oraz 432 konsultacji w ramach KCIK

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi w 2016 roku udzieliło wsparcia 200 osobom – ofiarom i domniemanym ofiarom handlu ludźmi, w tym 45 cudzoziemcom w ramach Programu Wsparcia i Ochrony Ofiary/Świadka Handlu Ludźmi, a także udzieliło ok. 432 prewencyjnych konsultacji telefonicznych.

W 2016 r., podobnie jak w roku poprzednim, zadanie KCIK realizowały na podstawie podpisanej umowy partnerskiej dwie organizacje pozarządowe – Fundacja przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada (prowadząca schronisko dla ofiar w Warszawie) oraz Stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej (prowadzące schronisko w Katowicach).

Treść ogłoszonego w 2016 r. otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi” została nieznacznie zmodyfikowana w stosunku do poprzedniego zadania w części dot. prowadzenia schronisk. Uwzględniono mianowicie prowadzenie przynajmniej 2 schronisk dla ofiar i domniemanych ofiar oraz przedstawienie precyzyjnego planu kwaterowania kobiet, mężczyzn, dzieci, par i rodzin poszkodowanych tym przestępstwem.

Konkurs na realizację zadania zleconego został rozstrzygnięty i w grudniu 2016 r. decyzją Pana Mariusza Błaszczaka, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, realizację zadania ponownie powierzono działającym na podstawie umowy partnerskiej Fundacji Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada oraz Stowarzyszeniu Po MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej.

W 2016 r., zgodnie z założeniami projektu „Poprawa zdolności Polski do walki z handlem ludźmi”, dokonano także aktualizacji strony internetowej [www.kcik.pl](http://www.kcik.pl) prowadzonej przez Fundację La Strada. W chwili obecnej realizowane jest przeniesienie zaktualizowanej wersji na serwery MSWiA, tak, aby pracownicy Ministerstwa w uzgodnieniu z Wykonawcą zadania zleconego mogli umieszczać bieżące informacje na stronie www.

Ponadto, Stowarzyszenie Po-MOC realizowało w 2016 roku:

- „Poradnictwo specjalistyczne dla kobiet i ich dzieci dotkniętych współczesnymi formami niewolnictwa lub innymi formami przemocy” (projekt Urzędu Miasta Katowice), realizacja 01.01.2016 - 31.12.2016.
- Nauka języka angielskiego dla pracowników i mieszkańców Ośrodka Stowarzyszenia PoMOC – 01.01.2016 – 30.06.2016 – z funduszy sieci Renate.

## **II.7 Upowszechnianie informacji dla zidentyfikowanych ofiar handlu ludźmi dot. ich praw (w języku zrozumiałym dla ofiary).**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Termin 2016–2018.

Miernik: nakład ulotek.

2016 r. – 31 000 ulotek dla cudzoziemców

Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA przygotował 31 000 ulotek dla cudzoziemców w 9 językach, które w 2016 r. były dystrybuowane, zależnie od potrzeb i możliwości za pośrednictwem Policji, Straży Granicznej, jednostek pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, a także urzędów konsularnych. Ulotki znajdują się na stronie [www.handelludzmi.eu](http://www.handelludzmi.eu).

Ponadto, Fundacja YouCanFree.Us Polska przygotowała „Zaproszenie do Domu” – broszurkę przypominającą zaproszenie na przyjęcie lub uroczystość, gdzie razem z psychologiem każde słowo zostało dobrane tak, aby komunikowało bezpieczeństwo, wsparcie i zaspokojenie potrzeb. W 2016 roku zaproszenia zostały przetłumaczone na język bułgarski, rosyjski, ukraiński i rumuński. Zaopatrzyliśmy w nie wszystkie Komendy Wojewódzkie Policji, razem rozsyłając około 2000 sztuk zaproszeń.

### Część III Ściganie przestępstwa handlu ludźmi

26.09.2016 r. opublikowane zostało zarządzenie nr 14 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2016r. *w sprawie wykonywania przez Policję niektórych zadań w zakresie wykrywania handlu ludźmi*, które określa metody i formy wykonywania przez Policję niektórych zadań w zakresie wykrywania handlu ludźmi oraz identyfikacji ofiar tego przestępstwa.

Decyzją nr 442/2014 Komendanta Wojewódzkiego Policji we Wrocławiu z dnia 14 sierpnia 2014 r. został powołany *nieetatowy zespół do nadzorowania, organizowania i wspierania wykonywanych w jednostkach organizacyjnych Policji garnizonu dolnośląskiego zadań w zakresie zwalczania przestępczości związanej z handlem ludźmi, pornografią dziecięcą i pedofilią*. W ramach pracy zespołu m.in. opracowane zostały zadania dla służb prewencyjnych i kryminalnych z zakresu zwalczania przestępczości związanej z handlem ludźmi.

Zgodnie z poleceniem Komendanta Wojewódzkiego Policji w Lublinie do 30.06.2015 r. w komendach miejskich/powiatowych Policji województwa lubelskiego właściwi Komendanci wyznaczyli koordynatorów w służbie kryminalnej i prewencji. W 2016 r. wymienieni koordynatorzy spotkali się na jednym szkoleniu przeprowadzonym w KWP w Lublinie oraz uczestniczyli w konferencji „Handel ludźmi - praktyczne aspekty zapobiegania i zwalczania”.

We współpracy z Europolem, Policja i Straż Graniczna przeprowadziły w 2016 r. na terenie całego kraju dwie wspólne operacje:

- JOINT ACTION DAY (1–3.06.) - dotyczyła zwalczania handlu ludźmi w celu wykorzystania do pracy przymusowej. W toku czynności ujawniono trzy potencjalne ofiary handlu ludźmi, byli to mężczyźni narodowości ukraińskiej, zatrzymano 56 osób;
- CICONIA ALBA (12–13.10) - dotycząca zwalczania handlu ludźmi w celu wykorzystania seksualnego, w tym seksualnego wykorzystania dzieci. W toku czynności ujawniono 33 potencjalne ofiary handlu ludźmi (obywatele Polski – 21, Bułgarii – 8 Ukrainy – 4). Łącznie zatrzymano 54 osoby.

### **III.1 Bieżąca analiza / Koordynacja współpracy pomiędzy Policją, Strażą Graniczną i Prokuraturą w zakresie wsparcia ofiar i zwalczania handlu ludźmi.**

Odpowiedzialni za realizację: grupa ekspercka ds. wsparcia ofiar międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi.

Termin: 2016–2018 (realizowane na bieżąco)

Miernik: liczba spotkań.

2016 r. – 8 spotkań grupy eksperckiej + 2 spotkania w ramach odpraw, organizowanych przez KGP

Bieżąca analiza i koordynacja współpracy pomiędzy Policją, Strażą Graniczną i Prokuraturą w zakresie wsparcia ofiar i zwalczania handlu ludźmi, realizowana jest głównie w ramach regularnych spotkań grupy eksperckiej ds. wsparcia ofiar - w 2016 r. odbyło się 8 spotkań (25.01., 2.02., 04.04., 27.06., 27.07., 01.09., 07.10. i 10.11.) oraz w ramach regularnych kontaktów z koordynatorami wojewódzkimi.

Także Komenda Główna Policji organizowała odprawy dla policyjnych koordynatorów wojewódzkich ds. zwalczania handlu ludźmi, polskich oficerów łącznikowych oraz oficerów, akredytowanych w Polsce, a także przedstawicieli Straży Granicznej, prokuratury, Państwowej Inspekcji Pracy, organizacji pozarządowych w celu wzmocnienia współpracy i wymiany informacji w zakresie zwalczania zjawiska handlu ludźmi (więcej poniżej w częściach III i IV).

### **III.2 Organizacja spotkań przedstawicieli Straży Granicznej i Państwowej Inspekcji Pracy zaangażowanych w realizację kontroli legalności zatrudnienia na terytorium RP, z uwzględnieniem problematyki handlu ludźmi i pracy przymusowej.**

Odpowiedzialni za realizację: Główny Inspektorat Pracy, Komenda Główna Straży Granicznej.

Termin: co 2 lata w okresie 2016–2018.

Miernik: liczba spotkań.

2016 r. – 1 spotkanie

W dniach 8-9.11.2016r. w Łodzi zorganizowano spotkanie przedstawicieli Państwowej Inspekcji Pracy i Głównego Inspektoratu Pracy oraz funkcjonariuszy Straży Granicznej, będących koordynatorami ds. legalności zatrudnienia. Spotkanie zostało zorganizowane przez Zarząd ds. Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej oraz Międzynarodową Organizację ds. Migracji, przeznaczone dla przedstawicieli Straży Granicznej, Państwowej Inspekcji Pracy, Prokuratury Krajowej oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Spotkanie miało na celu omówienie planowanych na 2017 r. działań, w tym wynikających z implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/36/UE z dnia 26 lutego 2014 r. *w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu zatrudnienia w charakterze pracownika sezonowego.*

### **III.3 Spotkania z polskimi oficerami łącznikowymi oraz akredytowanymi w Polsce w celu wzmocnienia współpracy i wymiany informacji w zakresie zwalczania zjawiska handlu ludźmi.**

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji.

Termin: 2016–2018 zależnie od potrzeb.

Miernik: liczba spotkań / liczba uczestników.

2016 r. – 38 spotkań z oficerami łącznikowymi / 104 osoby

W 2016 r. policjanci Wydziału do walki z Handlem Ludźmi BK KGP uczestniczyli w 38 spotkaniach z udziałem oficerów łącznikowych akredytowanych w Polsce - byli to oficerowie brytyjski z NCA, amerykański z FBI, rumuński, szwajcarski i nordycki oficerowie łącznikowi oraz 2 spotkania z oficerem łącznikowym na Ukrainie.

Polscy oficerowie łącznikowi na Białorusi i Ukrainie uczestniczyli w odprawie służbowej połączonej z warsztatami szkoleniowymi pt. „Praktyczne aspekty zwalczania przestępstwa handlu ludźmi i przestępstw z nim powiązanych” organizowanej przez Wydział do walki z Handlem Ludźmi Biura Kryminalnego KGP (27-29.04. w Białowieży).

Pan Steven Bremner – Sekretarz ds. Praw Człowieka Ambasady Stanów Zjednoczonych Ameryki, oficer brytyjski z NCA i rumuński oficer łącznikowy uczestniczyli w odprawie służbowej połączonej z warsztatami szkoleniowymi pt. „Praktyczne aspekty zwalczania przestępstwa handlu ludźmi i przestępstw z nim powiązanych” organizowanej przez Wydział do walki z Handlem Ludźmi Biura Kryminalnego KGP (18-21.10. w Poroninie).

## Część IV Działania szkoleniowe

Szkolenia dla organów ścigania i przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości.

### **IV.2 Realizacja warsztatów szkoleniowych dla koordynatorów i członków zespołów w komendach wojewódzkich Policji celem wymiany doświadczeń i informacji.**

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji.

Termin: 2016–2018 (2 razy w roku).

Miernik: liczba warsztatów / liczba uczestników

2016 r. – 2 warsztaty w ramach odpraw służbowych / 104 osoby

27–29.04. w Białowieży Wydział do walki z Handlem ludźmi Biura Służby Kryminalnej KGP zorganizował odprawę służbową z udziałem 47 osób, podsumowującą efekty pracy komórek właściwych do walki z handlem ludźmi i przestępstw z nim powiązanych w 2015 r. i w I kwartale 2016 r. oraz warsztaty szkoleniowe pt. „Praktyczne aspekty zwalczania przestępstwa handlu ludźmi i przestępstw z nim powiązanych”. W warsztatach szkoleniowych uczestniczyli liderzy lub policjanci z komórek do walki z handlem ludźmi komend wojewódzkich/Stołecznej Policji, koordynator CBŚP oraz funkcjonariusze wspomagający z zarządów terenowych CBŚP, a także członkowie Grupy Roboczej Międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, przedstawiciele Komendy Głównej Straży Granicznej, polscy oficerowie łącznikowi na Białorusi i Ukrainie.

18-21.10. w Poroninie Wydział do walki z Handlem ludźmi Biura Kryminalnego KGP zorganizował odprawę służbową, z udziałem 57 osób, podsumowującą efekty pracy komórek właściwych do walki z handlem ludźmi i przestępstw z nim powiązanych za trzy kwartały 2016 r. oraz warsztaty szkoleniowe pt. „Praktyczne aspekty zwalczania przestępstwa handlu ludźmi i przestępstw z nim powiązanych”. W warsztatach szkoleniowych uczestniczyli policjanci z komórek do walki z handlem ludźmi komend wojewódzkich/Stołecznej Policji, koordynator CBŚP, a także członkowie Grupy Roboczej Międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, oficer łącznikowy Policji Rumuńskiej w Polsce, przedstawiciele Ambasady Stanów Zjednoczonych Ameryki i brytyjskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

#### **IV.3 Szkolenia kaskadowe dla koordynatorów / funkcjonariuszy policji z komórek organizacyjnych, właściwych do walki z handlem ludźmi z KWP / KSP i CBŚP oraz KMP / KRP / KPP.**

Odpowiedzialna za realizację: Komenda Główna Policji we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników

2016 r. – 460 szkoleń z udziałem 12 021 policjantów

W 2016 r.:

- Szkoła Policji w Pile przeprowadziła 6 szkoleń specjalistycznych z zakresu zwalczania handlu ludźmi, podczas których zostało przeszkolonych 113 funkcjonariuszy;
- policjanci z komórek organizacyjnych Policji właściwych do walki z handlem ludźmi komend wojewódzkich/Stołecznej Policji oraz koordynatorzy z KMP/KRP/KPP przeprowadzili łącznie 460 szkoleń, w trakcie których przeszkolono 12 021 policjantów. Przedmiotem szkoleń były aspekty prawne przestępstwa handlu ludźmi, zadania Policji w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi i zasady postępowania dla funkcjonariuszy w przypadku wydania zaświadczenia potwierdzającego domniemanie, że cudzoziemiec jest ofiarą handlu ludźmi,
- z algorytmem identyfikacji i postępowania wobec małoletniej ofiary handlu ludźmi dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej zostało zapoznanych łącznie 18 242 policjantów.

Mając na względzie potrzebę realizacji ww. punktu WHL BK KGP w listopadzie 2016 r. przesłał pismo do Naczelników Wydziałów Kryminalnych KWP/KSP oraz Naczelnika Wydziału do Zwalczania Zorganizowanej Przestępczości Kryminalnej Centralnego Biura Śledczego Policji, aby zgodnie z § 63 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w *sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji* z dnia 19 czerwca 2007 r. (Dz.U. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.) spowodowali uwzględnienie ww. zadania w planach doskonalenia lokalnego na 2017 r.

W ramach szkoleń, realizowanych na szczeblu regionalnym:

- w woj. podlaskim - przeprowadzono 37 szkoleń w systemie kaskadowym dla koordynatorów/funkcjonariuszy Policji z komórek organizacyjnych właściwych do walki z handlem ludźmi z KWP oraz KMP/KPP, w trakcie których brało udział łącznie 987 funkcjonariuszy;
- w woj. śląskim – w ramach szkoleń kaskadowych z zakresu identyfikacji ofiar i przestępstwa handlu ludźmi oraz sposobu postępowania w przypadku ujawnienia tego typu przestępstw Wydział Kryminalny KWP Policji w Katowicach przeszkolił łącznie 4 166 funkcjonariuszy (1 637 pionu kryminalnego i 2 529 pionu prewencji);
- w woj. warmińsko-mazurskim - przeprowadzono kaskadowe szkolenia dla 2 150 funkcjonariuszy Policji tj. 1 721 z pionu prewencji i 429 z pionu kryminalnego z „Algorytmu identyfikacji



i postępowania wobec małoletniej ofiary handlu ludźmi dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej” - wdrożenie bieżącego identyfikowania ofiar i zjawiska handlu ludźmi;

- w woj. opolskim - Wydział Kryminalny KWP w Opolu przeprowadził szkolenie kaskadowe pt.: „Wykrywanie i zwalczanie przestępstw handlu ludźmi i przestępstw z nimi powiązanych”, prowadzone m.in. przez funkcjonariusza Śląskiego Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Raciborzu dla 30 funkcjonariuszy pionu prewencji, w tym wyznaczonych koordynatorów do walki z handlem ludźmi.

#### IV.4 Warsztaty szkoleniowe dla koordynatorów z KMP/KRP/KPP.

Odpowiedzialna za realizację: Komenda Główna Policji.

Termin realizacji: 2016-2018

Miernik: liczba warsztatów/ liczba uczestników

2016 r. – 2 spotkania z udziałem 39 funkcjonariuszy

Wydział do walki z Handlem Ludźmi Biura Kryminalnego KGP zorganizował w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie (16-18.03. i 23-25.11) warsztaty szkoleniowe dla koordynatorów z KMP/KRP/KPP celem podniesienia kwalifikacji koordynatorów i jakości czynności realizowanych w przypadku zaistnienia i ujawnienia przestępstwa. W warsztatach brało udział 39 policjantów.

Ponadto, w kwietniu 2016 r. odbyło się w Warszawie szkolenie dla funkcjonariuszy Policji i SG "Budowanie relacji funkcjonariusz - ofiara handlu ludźmi";

Na szczeblu regionalnym organizowane były szkolenia i warsztaty, a także spotkania informacyjne dla funkcjonariuszy policji:

- w woj. warmińsko–mazurskim - szkolenia dla funkcjonariuszy ukierunkowane na podnoszenie ich kwalifikacji oraz poziomu realizowanych zadań związanych z identyfikacją potencjalnych ofiar handlu ludźmi;
- w woj. wielkopolskim - w KWP w Poznaniu przeprowadzono szkolenie (18.10.) dla koordynatorów ds. handlu ludźmi (pionu prewencji i pionu kryminalnego) komend miejskich i powiatowych Policji garnizonu wielkopolskiego w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw handlu ludźmi pt. „Zwalczanie Handlu Ludźmi aspekt prawny i praktyczny”;
- w woj. kujawsko-pomorskim - 38 powiatowych/miejskich koordynatorów ds. handlu ludźmi uczestniczyło w dwudniowym szkoleniu przygotowanym przez Wydział Kryminalny i Wydział Prewencji KWP w Bydgoszczy;

6 funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Toruniu uczestniczyło w szkoleniu pt. „O wolności” przygotowanym przez Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień w Toruniu w ramach współpracy z Fundacją La Strada;

- w woj. małopolskim - 2 szkolenia dla policjantów Komend Powiatowych Policji, z udziałem 45 funkcjonariuszy.

- w woj. świętokrzyskim - Wydział Kryminalny KWP w Kielcach organizuje co miesiąc odprawę dla pionów kryminalnych jednostek województwa świętokrzyskiego. Problematyka dotycząca realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania handlowi ludźmi jest każdorazowo omawiana z Naczelnikami Wydziałów Kryminalnych.
- w woj. śląskim – wkłady i warsztaty dla funkcjonariuszy Policji oraz słuchaczy Szkoły Policji w Katowicach organizowało Stowarzyszenie Po-MOC (24.05., 30.05., 18.10., 21.10.), w których udział wzięło łącznie 90 osób.

Powyższe szkolenia (warsztaty szkoleniowe, szkolenia kaskadowe itp.), stanowią tzw. doskonalenie zawodowe, realizowane lokalnie. Poza tym, funkcjonariusze Policji szkoleni są w ramach funkcjonującego w Policji trójpoziomowego systemu szkolenia policjantów w zakresie zwalczania handlu ludźmi:

- kurs podstawowy – informacje podstawowe sygnalizujące zjawisko, przeznaczone dla wszystkich policjantów;
- kurs kierunkowy (np. operacyjno-dochodzeniowy, dyżurnych jednostek Policji) – informacje poszerzone dla policjantów służby kryminalnej i prewencyjnej, którzy mogą być pierwszym kontaktem dla ofiar przestępstwa z przedstawicielem organu ścigania;
- kurs specjalistyczny – pełny zakres informacyjny dla policjantów, zajmujących się zwalczaniem przestępstwa handlu ludźmi realizowany przez Szkołę Policji w Pile podczas pięciodniowego kursu, na podstawie decyzji nr 307 Komendanta Głównego Policji z dnia 27 sierpnia 2014 r. *w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym z zakresu zapobiegania przestępstwom handlu ludźmi i ich zwalczania* – w 2016 r. odbyło się 6 kursów, w których uczestniczyło 113 policjantów.

#### **IV.5 Szkolenia dla funkcjonariuszy Straży Granicznej w ramach kompleksowego systemu szkoleń na temat handlu ludźmi.**

Odpowiedzialna za realizację: Komenda Główna Straży Granicznej.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba przeszkolonych osób.

2016 r. – 742 funkcjonariuszy SG przeszkolonych

W Straży Granicznej realizowane są na bieżąco przedsięwzięcia szkoleniowe, zgodnie z obowiązującym 4-stopniowym *Systemem szkolenia funkcjonariuszy Straży Granicznej z zakresu handlu ludźmi*, zatwierdzonym 29.12.2010r. przez Komendanta Głównego Straży Granicznej (od poziomu I-podstawowego do poziomu IV- eksperckiego). W 2016 roku:

- z poziomu I przeszkolono 654 funkcjonariuszy SG (w sumie, od 2011 przeszkolono już 10 037 funkcjonariuszy);
- z poziomu II przeszkolono 67 funkcjonariuszy SG, a z poziomu III – 17 (łącznie od roku 2011 z poziomu II i III przeszkolono 286 funkcjonariuszy);
- z poziomu IV przeszkolono 21 funkcjonariuszy SG

warsztaty pt. „Symulacja procesu sądowego w sprawie przestępstwa handlu ludźmi” (22-24.03.2016r. w Koszalinie), zrealizowano na bazie stanu faktycznego („case study”) i wcieleniu się w role procesowe wszystkich uczestników. Działania przeprowadzono w oparciu o bazę szkoleniową Ośrodka Szkolenia oraz Sądu Okręgowego w Koszalinie. W przedsięwzięciu udział wzięła sędzia Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej, a także trenerzy Fundacji Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada. Warsztaty zrealizowano w oparciu o środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego PL 15.

Ponadto:

- przeszkolono 2 065 funkcjonariuszy SG z zagadnień „Algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa handlu ludźmi na szkodę małoletniego”;
- zrealizowano szkolenie „Kryminologiczne, wiktymologiczne i społeczno-kulturowe aspekty migracji i handlu ludźmi” (marzec 2016r., Warszawa);
- przeszkolonych 124 funkcjonariuszy Śląskiego Oddziału Straży Granicznej (28.06., 08.09., 22.09., 29.09.).

#### **IV.6 Warsztaty dla rzeczników organów ścigania poświęcone zakresowi informacji i metodom skutecznego przekazu medialnego w przypadku spraw o handel ludźmi.**

Odpowiedzialni za realizację: Komendą Główną Policji i Komendą Główną Straży Granicznej we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba warsztatów / liczba uczestników

2016 r. – 2 spotkania z udziałem 39 funkcjonariuszy

W dniach 16-17.06. w Warszawie odbyło się spotkanie rzeczników komendantów wojewódzkich Policji (w tym KSP i CBSP), w trakcie którego omówiono kwestie poświęcone zakresowi informacji i metodom skutecznego przekazu medialnego w przypadku spraw o handel ludźmi. W szkoleniu udział wzięło 18 rzeczników (rzecznik KGP, rzecznik KSP, rzecznik CBŚP, 16 rzeczników KWP) oraz 3 funkcjonariuszy i pracowników Wydziału Prasowo - Informacyjnego Biura Komunikacji Społecznej KGP.

01.12.2016r. w Ośrodku Konferencyjno-Szkoleniowym w Otwocku „Strażnica” Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej przeprowadzono szkolenie rzeczników i zespołów prasowych Oddziałów Straży Granicznej, poświęcone problematyce zwalczania i zapobiegania handlu ludźmi, w tym zakresie informacji i właściwego przekazu medialnego. W przedsięwzięciu wzięło udział 21 funkcjonariuszy SG.

#### **IV.7 Kontynuowanie szkoleń poświęconych kryminalistycznym, kryminologicznym i prawnym aspektom handlu ludźmi dla sędziów i prokuratorów.**

Odpowiedzialni za realizację: Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników

2016 r. – 3 edycje szkoleń z udziałem 176 sędziów i prokuratorów

Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury kontynuowała projekt "Szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości i prokuratury w zakresie zwalczania i zapobiegania przestępczości transgranicznej i zorganizowanej" - w 2016 r. w ramach 3 edycji, udział w szkoleniach wzięło 176 sędziów i prokuratorów.

Tematyka szczegółowa obejmowała zagadnienia:

- Analiza zjawiska handlu ludźmi w Polsce, Europie i świecie, ze szczególnym uwzględnieniem Polski jako kraju pochodzenia ofiar, kraju tranzytowego i docelowego. Regulacje prawa krajowego i międzynarodowego będące podstawą ścigania,
- Formy wykorzystywania ofiar handlu ludźmi w szczególności w celu prostytuowania, żebractwa, pracy przymusowej, transplantologii – skala zjawiska globalnego i europejskiego. Handel dziećmi w celach adopcyjnych – jako szczególna forma handlu ludźmi (Adopcja a handel dziećmi),
- Sytuacja prawna ofiary przestępstwa handlu ludźmi w polskim prawie karnym na tle standardów międzynarodowych. Rola i zadania programu wsparcia ofiary handlu ludźmi,
- Metodyka prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących handlu ludźmi w kontekście identyfikacji ofiary handlu ludźmi w tym różnic kulturowych, roli psychologa; specyfika czynności procesowych w tym zabezpieczanie dowodów,
- Współpraca międzynarodowa o charakterze operacyjnym i procesowym w prowadzonych postępowaniach karnych z omówieniem barier uniemożliwiających skuteczne ściganie handlu ludźmi.

W ramach ww. projektu, została także zorganizowana konferencja z udziałem 120 przedstawicieli sądów powszechnych i prokuratury (25-26.04.), w której znalazł się również panel „Handel ludźmi – współczesne zagrożenia”.

Ponadto, w ramach współpracy międzynarodowej, nawiązanej przez krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury i Europejską Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości EJTN, 2 osoby z Polski wzięły udział w szkoleniu „Trafficking Human Beings” (Utrecht, 17-18.11).

Ponadto, odbyła się narada szkoleniowa, zorganizowana przez Prokuraturę Krajową (02.12., Warszawa) z udziałem 60 prokuratorów, zajmujących się koordynacją postępowań o przestępstwa handlu ludźmi oraz prokuratorów prowadzących śledztwa z tego zakresu. W trakcie szkolenia

omówione zostały najnowsze tendencje odnoszące się do zagadnień związanych z handlem ludźmi, a także najnowsze orzecznictwo sądów i trybunałów międzynarodowych dotyczące przestępstw tego typu. W trakcie szkolenia omówione zostały również przykłady postępowań przygotowawczych dotyczących handlu ludźmi w celu pracy przymusowej.

Szkolenia dla kuratorów sądowych:

- Sąd Okręgowy w Olsztynie - szkolenie „Prowadzenie działań edukacyjnych o handlu ludźmi wśród osób zagrożonych wykorzystaniem” (19.05.) z udziałem 65 kuratorów sądowych/zawodowych okręgu olsztyńskiego.
- Sąd Okręgowy w Gliwicach (24.02.) - szkolenie dla kuratorów „Praca z ofiarą handlu ludźmi”, prowadzone przez Stowarzyszenie Po-MOC dla 40 osób;
- Urząd Gminy w Jasienicy (22.06.) – wykład „Handel ludźmi oraz inne współczesne formy niewolnictwa” dla nauczycieli, kuratorów i pracowników pomocy społecznej, prowadzony przez Stowarzyszenie Po-MOC dla 42 osób;
- Ośrodek pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem w Gliwicach (31.10.) - wykład dla pracowników socjalnych i kuratorów „Zjawisko handlu ludźmi”, prowadzony przez Stowarzyszenie Po-MOC dla 27 osób.

#### **IV.8 Realizowanie tematyki handlu ludźmi (w ramach modułu przestępstw przeciwko wolności) w aplikacji sędziowskiej i aplikacji prokuratorskiej.**

Odpowiedzialni za realizację: Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba przeszkolonych aplikantów.

2016 r. – 270 aplikantów sędziowskich i prokuratorskich

W ramach **aplikacji sędziowskiej** zagadnienia handlu ludźmi są m.in. przedmiotem:

- zjazdu I - zajęcia dot. dopuszczalności, przesłanek stosowania i czasu trwania tymczasowego aresztowania i innych izolacyjnych środków przymusu procesowego;
- zjazdu III – zajęcia dot. analizy typów przestępstw przeciwko wolności.

Wskazane zagadnienia prezentowane są na **aplikacji prokuratorskiej** w ramach:

- zjazdu XIX - zajęcia dotyczące m. in. ENA i ekstradycji (podstawy prawne ekstradycji – konwencja sektorowa – Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi w szczególności kobietami i dziećmi uzupełniający Konwencje ONZ przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z 15 XI 2000r.;
- zjazdu XVI - zajęcia dot. przestępstw przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajowości;
- zjazdu XI - zajęcia dot. przestępstw przeciwko bezpieczeństwu publicznemu.

Ponadto, temat handlu ludźmi prezentowana jest m.in. w ramach zjazdu I przy omawianiu problematyki odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego w aspekcie obowiązku podejmowania działań w celu zapobiegania popełnianiu przestępstw (art. 19 par. 2kpk).

W ramach zjazdów szkoleniowych, zorganizowane zostały zajęcia z tematyki dotyczącej szeroko rozumianego handlu ludźmi dla 210 aplikantów aplikacji prokuratorskiej i 60 aplikantów aplikacji sędziowskiej.

#### **IV.9 Szkolenia z zakresu metodyki prowadzenia zajęć o handlu ludźmi dla funkcjonariuszy prewencji, prowadzących spotkania z młodzieżą.**

Odpowiedzialni za realizację: Komenda Główna Policji we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników.

2016 r. – 11 spotkań z udziałem 411 funkcjonariuszy

W szkoleniu z zakresu metodyki prowadzenia zajęć o handlu ludźmi dla funkcjonariuszy prewencji, prowadzących spotkania z młodzieżą uczestniczyli funkcjonariusze KWP/KPP/KMP, którzy brali udział w szkoleniach w ramach projektu „Twoje bezpieczeństwo – nasz sprawa – praca w Holandii”. Odbyło się 10 spotkań, w których uczestniczyło 400 policjantów, zarówno profilaktyków społecznych, jak i dzielnicowych.

Natomiast, w woj. świętokrzyskim, w Wydziale Prewencji KWP w Kielcach przeprowadzono szkolenie (18.02.) nt. „Realizacja działań profilaktycznych dotyczących zjawiska handlu ludźmi”, w którym uczestniczyło 11 policjantów.

Szkolenia dla osób, zajmujących się profesjonalnie świadczeniem pomocy ofiarom handlu ludźmi.

**IV.10 Specjalistyczne szkolenia dla pracowników pomocy społecznej, przede wszystkim kadry ośrodków interwencji kryzysowej, w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi, interwencji kryzysowej oraz zasad współdziałania z innymi instytucjami.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Strażą Graniczną oraz organizacjami pozarządowymi.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników

2016 r. – 4 szkolenia z udziałem 97 osób

Specjalistyczne szkolenia dla pracowników pomocy społecznej, przede wszystkim kadry ośrodków interwencji kryzysowej, w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi, interwencji kryzysowej oraz zasad współdziałania z innymi instytucjami - 4 szkolenia w 2016r. z udziałem 97 osób.

Ponadto, w woj. wielkopolskim organizowane były cykliczne spotkania z przedstawicielami placówek opiekuńczo – wychowawczych, powiatowych centrów pomocy rodzinie i ośrodków adopcyjnych - w 2016 roku spotkanie takie odbyło się 29.09. w Sali Sesyjnej Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu.

**IV.11 Przeszkolenie pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców oraz funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie programu „Dobrowolne powroty”, w tym w postępowaniu z ofiarami handlu ludźmi i dziećmi bez opieki.**

Odpowiedzialni za realizację: Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji we współpracy z Komendą Główną Straży Granicznej oraz Urzędem ds. Cudzoziemców – w zakresie realizacji szkoleń.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników

2016 r. – 20 szkoleń/ 383 uczestników

W 2016 r. w ramach projektu „Współpraca i kompetencja kluczem do skutecznej walki z handlem ludźmi” Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji IOM zorganizowała 20 szkoleń z zakresu rozpoznawania i zwalczania handlu ludźmi oraz świadczenia pomocy ofiarom, w tym pomocy w dobrowolnym powrocie dla funkcjonariuszy Straży Granicznej.



**IV.12 Organizacja spotkań nt. handlu ludźmi, w szczególności do pracy przymusowej, dla personelu konsularnego krajów pochodzenia ofiar identyfikowanych w Polsce.**

Odpowiedzialni za realizację: Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba spotkań / liczba uczestników.

2016 r. – 1 spotkanie z udziałem 3 osób

Spotkanie nt. handlu ludźmi, w szczególności do pracy przymusowej, dla personelu konsularnego krajów pochodzenia ofiar identyfikowanych w Polsce odbyło się na marginesie konferencji, podsumowującej projekt „Poprawa współpracy w zakresie krajowych struktur, powołanych do walki z handlem ludźmi” (22.12.2016r. w Warszawie). Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji IOM przeprowadziła szkolenie dla 3 przedstawicieli personelu dyplomatycznego krajów pochodzenia ofiar handlu ludźmi.

Ponadto, przedstawicielka Fundacji La Strada wzięła udział w szkoleniu dla służby dyplomatycznej Ukrainy (31.05., Kijów), gdzie zaprezentowała ofertę Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi, ze szczególnym naciskiem na osoby pochodzące z Ukrainy.

**IV.13 Zorganizowanie szkoleń nt. zjawiska handlu ludźmi dla polskiego personelu konsularnego krajów docelowych polskich ofiar handlu ludźmi identyfikowanych za granicą.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Zagranicznych we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników

2016 r. – 8 szkoleń z udziałem 189 osób

W ramach cyklicznych szkoleń dla kandydatów na stanowiska konsularne organizowanych przez Departament Konsularny Ministerstwa Spraw Zagranicznych, realizowany jest - we współpracy z MSWiA i Fundacji La Strada moduł szkoleniowy nt. handlu ludźmi. Celem tego szkolenia jest zaznajomienie przyszłej kadry konsularnej z tematyką handlu ludźmi, przekazanie informacji nt. pojawiających się form handlu ludźmi, wskazanie w jaki sposób domniemaną ofiarę tego zjawiska można zidentyfikować i w jaki sposób oraz w jakim zakresie konsul może jej udzielić pomocy. W roku 2016 odbyło się 8 szkoleń (20.01., 7.03., 14.04., 17.05., 28.06., 9.09., 14.10. oraz 22.11.), w których udział wzięło 189 osób przygotowujących się do wyjazdu na stanowiska konsularne.

Zakładka „Intranetowe dossier Departamentu Konsularnego MSZ”, do której bieżący dostęp mają wszyscy Konsulowie RP, zawiera zbiór najważniejszych aktów prawnych obejmujących wytyczne i przepisy nt. przeciwdziałania handlowi ludźmi.

**IV.14 Szkolenie pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców przeprowadzających wywiady z osobami ubiegającymi się o ochronę międzynarodową i pracujących w ośrodkach dla cudzoziemców w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi.**

Odpowiedzialni za realizację: Urząd ds. Cudzoziemców z organizacjami pozarządowymi

Termin: 2016–2018, raz w roku (8h)

Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników

2016 r. – 1 szkolenie z udziałem 11 osób

Szkolenie „Identyfikacja ofiar handlu ludźmi-poziom profesjonalny”, w którym wzięło udział 11 pracowników UdSC. Na ww. szkoleniu zostały omówione m.in. następujące zagadnienia:

- Sposoby poznawania rzeczywistości - prezentacja + ćwiczenia
- Symulacja wywiadów – identyfikacja ofiar handlu ludźmi
- Narzędzia identyfikacji – powtórzenie
- Symulacja (nastolatka, starszy mężczyzna, pracująca studentka)
- Prawa i obowiązki świadka- ofiary handlu ludźmi – dyskusja kierowana
- Mowa ciała – pułapki wiedzy – prezentacje
- Osoby w procedurze uchodźczej a świadczenia dla domniemyanych ofiar handlu ludźmi.

Szkolenie odbywa się z wykorzystaniem wdrożonych w 2014 roku „Procedur postępowania dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy w przypadku dokonania wstępnej identyfikacji cudzoziemca jako ofiary handlu ludźmi”.

**IV.15 Szkolenia dla inspektorów pracy nt. zjawiska handlu ludźmi do pracy przymusowej.**

Odpowiedzialni za realizację: Główny Inspektorat Pracy we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji i Komendą Główną Straży Granicznej.

Termin: 2016–2018, raz w roku

Miernik: liczba szkoleń / liczba uczestników

2016 r. – 1 szkolenie z udziałem 19 osób

Szkolenie dla pracowników PIP w zakresie problematyki zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi (21-22.04. w Ośrodku Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. Prof. Jana Rosnera we Wrocławiu) z udziałem łącznie 19 osób - nadinspektorów i inspektorów pracy (w tym z sekcji legalności zatrudnienia) z okręgowych inspektoratów pracy oraz pracownicy merytoryczni Głównego Inspektoratu Pracy. Wykłady prowadzili przedstawiciele MSWiA, Prokuratury, Straży Granicznej, Fundacji La Strada oraz Państwowej Inspekcji Pracy. W programie szkolenia zostały uwzględnione następujące tematy:

- Handel ludźmi do pracy przymusowej – pojęcie, obraz zjawiska w Polsce oraz system zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi;
- Wsparcie ofiar handlu ludźmi do pracy przymusowej w doświadczeniach Krajowego Centrum Interwencyjno – Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi;
- Handel ludźmi do pracy przymusowej, łamanie praw pracowniczych, przemyt ludzi – różnice między przestępstwami na podstawie przepisów prawa;
- Omówienie przypadku handlu ludźmi do pracy przymusowej (dot. obywateli Filipin);
- Rola Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie zwalczania i przeciwdziałania handlowi ludźmi do pracy przymusowej. Metodyka postępowania inspektora pracy PIP w razie podejrzenia pracy przymusowej. Prezentacja publikacji *„Praca przymusowa i handel ludźmi. Podręcznik dla Inspektorów Pracy”*. Wskaźniki służące do identyfikacji zjawiska handlu ludźmi do pracy przymusowej.

W trakcie szkolenia odbyło się również ćwiczenie praktyczne w zakresie identyfikacji wskaźników handlu ludźmi do pracy przymusowej przez inspektorów pracy, na bazie sytuacji zaprezentowanej w filmie fabularnym pt. „Polak potrzebny od zaraz.”

Ponadto:

- Inspektorów okręgowych inspekcji pracy szkoliła także Straż Graniczna:
  - Śląski Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Raciborzu - szkolenie dla 30 inspektorów pracy (21.04.),
  - Nadodrzański Oddział Straży Granicznej przeszkolił 50 inspektorów PIP (10.11).

#### **IV.16 Szkolenia na temat komercyjnego wykorzystywania dzieci i handlu dziećmi, kierowane do nauczycieli i pedagogów pracujących z młodzieżą w wieku 13-18 lat.**

Odpowiedzialni za realizację: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (d. Fundacja Dzieci Niczyje) (na podstawie scenariuszy zajęć dostępnych na stronie [www.edukacja.fdn.pl](http://www.edukacja.fdn.pl) w zakładce „Komercyjne wykorzystywanie dzieci”).

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba przeszkolonych profesjonalistów.

Scenariusze zajęć dot. przeciwdziałania komercyjnemu wykorzystywaniu dzieci wraz z filmami video do każdego filmu (historie dziewczynek i chłopców) są dostępne na platformie edukacyjnej FDDS: [www.edukacja.fdds.pl](http://www.edukacja.fdds.pl).

W 2016 roku FDDS przeprowadziła szkolenia z tego zakresu dla 200 pedagogów, nauczycieli i osób pracujących z młodzieżą. Przeszkoleni profesjonalści zadeklarowali przeprowadzenie zajęć z ponad 4500 młodzieży. Szkolenia są organizowane w miarę możliwości organizacyjnych i finansowych FDDS oraz w odpowiedzi na zgłaszane zapotrzebowanie. Tematyka nie jest uwzględniona w programach szkolnych, zasięg naszych działań jest ograniczony, jednak spotykają się z dużym zainteresowaniem odbiorców.

Ponadto, z pedagogami szkolnymi spotykali się także przedstawiciele wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, funkcjonariusze Policji i Straży Granicznej, a także przedstawiciele organizacji pozarządowych. Podczas tych spotkań omawiano zjawisko handlu ludźmi, którego ofiarami mogą stać się również uczniowie, prezentowano filmy i spoty profilaktyczne:

- woj. lubelskie - Policjanci odbyli 2 259 spotkań z pedagogami szkolnymi;
- woj. małopolskie - Wydział Polityki Społecznej MUW w Krakowie, we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Kuratorium Oświaty w Krakowie zorganizował (29.04.) szkolenie dla osób realizujących działania edukacyjne dla młodzieży w placówkach oświatowych z udziałem 79 przedstawicieli m.in. placówek oświatowych z terenu Małopolski, ośrodków interwencji kryzysowej, straży granicznej oraz straży miejskiej.
- woj. świętokrzyskie - w ramach XIV edycji Świętokrzyskich Dni Profilaktyki MOPR w Kielcach zorganizował szkolenie (23.05.) dot. problematyki „Handlu Ludźmi”, które skierowane było do pedagogów szkolnych, członków Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy i osób zainteresowanych problematyką niewolnictwa pracy.

należące do Sieci Organizacji Pozarządowych przeciwko Handlowi Ludźmi starachowickie Stowarzyszenie Pomoc Rodzinie *Przystań* - w 2016 roku rozpoczęło szkolenia dot. problematyki handlu ludźmi dla kadry pedagogicznej z terenu Starachowic.

przedstawiciele Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Kielcach realizowali spotkania szkoleniowe „Przygotowanie merytoryczne kadry pedagogicznej do realizacji warsztatów edukacyjnych nt. zjawiska handlu ludźmi na terenie placówek oświatowych w Kielcach” oraz szkolenie dla studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (w ramach praktyk studenckich 03-05.2016) oraz Świętokrzyskiej Szkoły Wyższej (09.04.) z udziałem 23 osób.

- woj. śląskie – szkolenie dla nauczycieli, kuratorów i pracowników pomocy społecznej (22.06., Urząd Gminy Jasienica), prowadzone przez Stowarzyszenie Po-MOC dla 42 osób.

Szkolenia dla pedagogów, realizowane przez Straż Graniczną:

- Nadodrzański OSG przeszkolił 30 pedagogów
- Podlaski OSG przeszkolił 15 nauczycieli
- Warmińsko-Mazurski OSG przeszkolił 37 pracowników MOPS Ełk,
- Śląski OSG przeszkolił 17 dyrektorów OIK;

Poza, zaplanowanymi wcześniej szkoleniami, realizowanych było wiele ciekawych działań o zasięgu regionalnym:

- szkolenie dla ratowników medycznych – Łódzki Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi (z udziałem 50 osób);
- spotkanie z personelem medycznym - KPP w Inowrocławiu (z udziałem 100 osób);
- szkolenie dla operatorów telefonów alarmowych oraz pracowników PCPR, OIK, SOW z zakresu postępowania interwencyjnego w przypadku kontaktu telefonicznego z ofiarą handlu ludźmi (z udziałem 41 osób) – Świętokrzyski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi (27-28.09., Kielce)
- szkolenie dla Straży Miejskiej – KWP w Łodzi (z udziałem 15 osób);
- szkolenia dla pracowników telefonów zaufania (15.04.), dla sióstr zakonnych (16.10.), dla wolontariuszy (17.11.) oraz dla sieci Bakhita (11.06.) – prowadzone przez Stowarzyszenie Po-MOC, z udziałem łącznie 94 osób;
- pracowników i doradców klienta Powiatowych Urzędów Pracy – Łódzki Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi (100 osób) i Kujawsko-Pomorski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi (50 osób).

Warto podkreślić, że w 2016 r. wiele wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi organizowało wspólne szkolenia dla służb i instytucji, które mają do czynienia ze zjawiskiem handlu ludźmi:

- w woj. lubuskim - w okresie od stycznia do marca 2016r. odbyło się 5 (z planowanych 9) edycji seminariów pt. „Handel ludźmi – aspekty ścigania, prewencji oraz udzielania wsparcia jego ofiarom”. Łącznie w 2016r. skorzystało z nich 170 (razem w 9 edycjach przeszkolono ponad 300 osób) przedstawicieli służb i instytucji (pracowników pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, starostw powiatowych, urzędów miast i gmin, urzędów pracy, przedstawicieli oświaty, prokuratorów, kuratorów sądowych, sędziów, Policji) z powiatów województwa lubuskiego;
- w woj. łódzkim - szkolenia, których uczestnikami byli funkcjonariusze służb poza policyjnych oraz osoby cywilne, które w ramach wykonywanych czynności mogą ujawnić osoby będące potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi;
- w woj. kujawsko-pomorskim - szkolenia tematyczne dla przedstawicieli straży miejskiej, policji i kadry pomocy społecznej z powiatu toruńskiego (ok. 45 osób); szkolenie dla 80 dorosłych osób ze szkół policealnych na terenie powiatu toruńskiego; spotkanie przygotowane przez KPP w Inowrocławiu w ramach tzw. „Żywej Biblioteki”, dla policjantów, pedagogów, nauczycieli, uczniów szkół z Inowrocławia, pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

## Część V Badania dot. problematyki handlu ludźmi / Ewaluacja działań

Poza niżej wymienionymi opracowaniami, warto odnotować międzynarodowe publikacje z 2016 r., które obejmują również analizę sytuacji w Polsce:

- *Global Report on Trafficking in Persons 2016*, opracowany przez Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości (UNODC);
- *Trafficking in Persons Report 2016*, opracowany przez Departament Stanu USA;
- Raport Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady z postępów w zwalczaniu handlu ludźmi (2016) zgodnie z wymogami art. 20 Dyrektywy 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlu ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, 19.05.2016 r.;
- Raport Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady oceniający zakres niezbędnych działań podjętych przez Państwa Członkowskie w celu implementowania Dyrektywy 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlu ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, przyjęty 02.12.2016 r.;
- Raport Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady oceniający wpływ funkcjonującego prawa krajowego, uznającego za przestępstwo korzystanie z usług ofiar handlu ludźmi, na przeciwdziałanie handlowi ludźmi, zgodnie z art. 23 Dyrektywy 2011/36/UE, opublikowany 02.12.2016 r.;
- *Human Trafficking. Baltic Sea Region Round-up. 2016*, opublikowany w 2016 r. z okazji 10-lecia Grupy Zadaniowej ds. Handlu Ludźmi Rady Państw Morza Bałtyckiego (CBSS TF-THB).

### V.1 Opracowywanie i upowszechnianie analiz ilościowych i jakościowych dotyczących przestępstwa handlu ludźmi, w tym corocznych raportów na temat handlu ludźmi w Polsce.

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi

Termin: 2016–2018, przynajmniej raz w roku.

Miernik: liczba analiz.

2016 r. – 23 analizy i publikacje

Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi opracował i upowszechnił publikacje:

- wraz udziałem ekspertów: dr Stany Buchowskiej i dr Łukasza Wieczorka „Handel ludźmi w Polsce. Kompendium wiedzy.”<sup>3</sup>
- przy współpracy ekspertów wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi - 15 publikacji regionalnych nt. handlu ludźmi;
- raport „Handel ludźmi w Polsce. Raport 2015”<sup>4</sup>,

<sup>3</sup> Dostępny na: [www.handelludzmi.eu](http://www.handelludzmi.eu)

- „System wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi oraz jego beneficjenci w latach 2006-2014”<sup>5</sup>.

Ponadto:

- Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć opracowało czwartą edycję corocznego raportu na temat zjawiska handlu ludźmi w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji ofiar cudzoziemskich „Przeciwdziałanie handlowi ludźmi w Polsce. Raport 2015 - I poł. 2016 r.”;
- Fundacja La Strada przygotowała „Raport na temat sytuacji polskich pracowników tzw. pracowników migrujących (mobilnych) na terenie Niemiec.”, w ramach projektu „Twoje prawa zawsze z Tobą. Walizka pełna praw”;
- Centrum Badań Migracyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu opracowało publikację na temat cudzoziemców przebywających w Poznaniu: „Nie dość mile widziani. Zmagania imigrantów z legalizacją pobytu w Poznaniu.”
- Wielkopolski Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi przeprowadził analizę na potrzeby edukacyjne i szkoleniowe dla instytucji wchodzących w skład Zespołu tzw. drobnych ogłoszeń o pracę (zawierających niepełne dane, oferujących wysokie zarobki przy niskim nakładzie pracy etc.) i przygotował wskazówki, dotyczące świadomego podejmowania zatrudnienia.

## **V.2 Opracowywanie i upowszechnianie raportów i wkładów do raportów dla KE, Rady Europy (GRETA) oraz innych instytucji międzynarodowych.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z Komendą Główną Policji, Komendą Główną Straży Granicznej, Ministerstwem Sprawiedliwości, Prokuraturą Krajową, Głównym Inspektoratem Pracy, Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz innymi instytucjami / organizacjami, zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi.

Termin: 2016–2018 , w zależności od potrzeb.

Miernik: liczba opracowanych informacji – wkładów do raportów i opracowań

2016 r. – 1 raport dla GRETA + 1 zestaw danych statystycznych dla Eurostatu

Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA, przy współpracy instytucji i organizacji, zaangażowanych w prace międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi:

- opracował raport dla Rady Europy (GRETA) z postępów we wdrażaniu Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzonej w Warszawie dnia 16 maja 2005 r. – luty 2016 r.<sup>6</sup>;
- opracował dane statystyczne, przekazane na potrzeby Eurostatu;
- opracował i przekazał dane do raportu Rady Państw Morza Bałtyckiego „Human Trafficking. Baltic Sea Region Round-up. 2016”.

---

<sup>4</sup> Dostępny j.w.

<sup>5</sup> Dostępny j.w.

<sup>6</sup> Dostępny na: <http://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/poland>



**V.3 Gromadzenie danych statystycznych, dotyczących udzielania wsparcia ofiarom handlu ludźmi w systemie pomocy społecznej – danych statystycznych nt. liczby osób obejmowanych świadczeniami pomocy społecznej.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Termin: 2016–2018, 2 razy w roku

Miernik: przekazanie informacji do MSWiA.

2016 r. – przekazano analizę za I półrocze 2016 r.

Dane takie są zbierane w systemie półrocznym z podziałem na liczbę rodzin, liczbę rodzin na wsi i liczbę osób w rodzinach, którym udzielono pomocy z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi.

W pierwszym półroczu 2016 r. 21 osób zostało objętych świadczeniami pomocy społecznej ze względu na bycie ofiarą handlu ludźmi, w tym 59 osób w rodzinie.

**V.4 Analiza sytuacji ofiar handlu ludźmi - beneficjentów Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z organizacjami pozarządowymi

Termin: 2016, 2017, 2018

Miernik: publikacja analizy

2016 r. – 2 analizy

Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA przygotował analizę pt. „System wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi oraz jego beneficjenci w latach 2006-2014”, która została zamieszczona również w publikacji „Handel ludźmi. Kompendium wiedzy”.

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej opracowało „Ocena zasobów Polityki Społecznej za rok 2015”, w której jednym z problemów monitorowanych jest problem handlu ludźmi. W ocenie wskazano szacunkową liczbę rodzin, która w 2015 r. otrzymała pomoc społeczną z uwagi na status ofiar handlu ludźmi (wg szacunków było to 14 rodzin w gminach województwa mazowieckiego).

**V.5 Analiza spraw o handel ludźmi po wejściu w życie przepisu art. 115§22 kk zawierającego definicję przestępstwa, ze szczególnym uwzględnieniem orzeczeń sądowych w kontekście zarzutów z aktu oskarżenia oraz spraw o przestępstwa popełnione na szkodę małoletnich wykorzystywanych do prostytucji.**

Odpowiedzialni za realizację: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości we współpracy z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę (d. Fundacja Dzieci Niczyje)

Termin: 2016, 2017, 2018.

Miernik: publikacja analizy

2016 r. – 2 analizy własne IWS

W 2016 r. Instytut Wymiaru Sprawiedliwości opracował dwie własne analizy<sup>7</sup>:

- „Analiza akt i kierunki orzecznictwa sądów w sprawach z art. 203 k.k. i art. 204§3 k.k. popełnione na szkodę osoby małoletniej – aspekty procesowe związane z udziałem małoletnich w badanych postępowaniach karnych oraz ocena adekwatności obowiązujących unormowań kodeksu postępowania karnego”, przygotowane przez dr hab. Hannę Paluszkiewicz, prof. UZ i panią Magdalenę Błaszyk;
- „Przestępstwo handlu ludźmi – wykładnia terminu „handel ludźmi”, sposób prowadzenia przesłuchań i innych dowodów w celu uzyskania materiału potwierdzającego popełnienie tego przestępstwa, charakterystyka jego sprawców” - opracowanie dr Konrada Burdziaka i Pauliny Banaszak.

---

<sup>7</sup> Obie analizy dostępne na: [www.handelludźmi.eu](http://www.handelludźmi.eu)

## Współpraca międzynarodowa

### **V.6. Kontynuacja i rozwój współpracy z instytucjami właściwymi do zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi z krajów pochodzenia, tranzytowych i krajów docelowych – z polskiego punktu widzenia.**

Odpowiedzialni za realizację: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji .

Termin: 2016–2018.

Miernik: liczba działań (w tym spotkań międzynarodowych)

2016 r. – 25 działań / 38 spotkań międzynarodowych

Współpraca z państwami docelowymi dla polskich ofiar handlu ludźmi:

- Wielka Brytania – współpraca w ramach „Priority Action Plan for Poland”, w tym spotkania z przedstawicielami Ambasady Wielkiej Brytanii w Polsce (marzec 2016r.) oraz powołanie Grupy Zadaniowej do walki z handlem ludźmi, która pełni funkcję ciała doradczego rządu brytyjskiego, w skład której wchodzi przedstawiciele Straży Granicznej, Policji, MSWiA, Prokuratury oraz Fundacji Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada. W grudniu 2016 r. odbyło się pierwsze spotkanie Grupy Zadaniowej, mające na celu przygotowanie trójstronnej Polsko-Litewsko-Brytyjskiej współpracy w dziedzinie przeciwdziałania handlowi ludźmi. Spotkania grupy będą kontynuowane w roku 2017;

W ramach współpracy organizacji, odpowiedzialnych za wsparcie ofiar handlu ludźmi – Fundacji La Strada w Polsce i Armii Zbawienia w Wielkiej Brytanii – odbyła się wizyta studyjno-robocza Fundacji "La Strada" w Wielkiej Brytanii (11-15.01., Birmingham, Londyn);

- Holandia – poza regularną współpracą w ramach projektu „Twoje bezpieczeństwo – nasza sprawa, praca w Holandii”, udział przedstawiciela Ambasady Królestwa Niderlandów w seminarium nt. „Zaangażowanie biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi do pracy przymusowej” (13.10.2016r. ) oraz wystąpienie – prezentacja kampanii „Przygotuj się zanim wyjedziesz”, dotyczącej zasad funkcjonowania holenderskiego rynku pracy dla osób wyjeżdżających do Holandii na konferencji podsumowującej projekt „Poprawa krajowych struktur powołanych do walki z handlem ludźmi”;
- Niemcy - w ramach projektu „Twoje prawa zawsze z Tobą. Walizka pełna praw.” zrealizowana została wizyta robocza Poradni dla mobilnych pracowników „Arbeit und Leben” z Hanoweru w Warszawie (19-21.10) oraz wizyta przedstawicieli Fundacji La Strada u partnera w Hanowerze (5-7.12.);
- Stany Zjednoczone – współpraca przy tworzeniu polskiego wkładu do „Trafficking in Persons Report 2016” (spotkania w styczniu, marcu, lipcu i listopadzie 2016r.); udział w konferencjach i seminariach, organizowanych przez Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA, Komendę Główną Policji i in.

Ponadto, w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej (9.11.) odbyło się seminarium polsko - amerykańskie w Sądzie Okręgowym w Poznaniu nt. „Wybrane aspekty przestępczości współczesnego społeczeństwa amerykańskiego. Umowa z Schengen, a wzrost handlu ludźmi w krajach Unii Europejskiej.”, którego celem było przedstawienie niedoskonałości tradycyjnego socjologicznego podejścia do wyjaśnienia zachowań przestępczych, uspołecznienie instytucjonalnego systemu resocjalizacji jako szansa na przezwyciężenie kryzysu reagowania i podjęcie działań w zakresie ograniczania zjawiska handlu ludźmi.

Współpraca z państwami pochodzenia ofiar handlu ludźmi, identyfikowanych w Polsce:

- Bułgaria - realizacja projektu ze stroną bułgarską “Increasing the effectiveness of referral, support, protection and reintegration of victims of THB, through the practical application of the Transnational mechanism” (wizyta w Bułgarii – 14-15.09., rewizyta w Polsce – 28.11.-02.12.) Do Polski przyjechało 10 funkcjonariuszy bułgarskich, którym przedstawiono tematykę handlu ludźmi i formy jej zwalczania w Polsce. W marcu 2017 r. planowana jest kolejna wizyta, tym razem ekspertów polskich w Bułgarii;
- Ukraina - udział w projekcie „Tworzenie skutecznych mechanizmów zapobiegających przemytowi i handlowi ludźmi”, realizowanym dla Ukrainy przez USAID przy współpracy z Fundacją La Strada (październik 2016r.);  
regularna współpraca w Ambasadę Ukrainy w Warszawie;
- kontynuacja projektu TACT (**T**ransnational **A**ction - Safe and sustainable return and reintegration for Victims of **T**rafficking returning from France, Grece, Italy, Poland and Spain to priority countries Albania, Morocco and Ukraine), finansowanego z Europejskiego Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (AMIF), a realizowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z Międzynarodową Organizacją ds. Migracji - IOM. Projekt był realizowany w okresie od maja 2015 do października 2016 – w 2016 r. odbyły się: spotkanie robocze i konferencja w (20-21.01., Bruksela) oraz konferencja podsumowująca projekt (30.09., Bratysława).

Współpraca z organizacjami międzynarodowymi:

- Rada Europy – udział w spotkaniu Krajowych Koordynatorów ds. Zwalczania Handlu Ludźmi (21-22.06.2016r., Strasburg);  
współorganizacja wykładów dla studentów (12.10.) i seminarium nt. „Zaangażowanie biznesu w przeciwdziałanie handlowi ludźmi do pracy przymusowej” (13.10.) w ramach projektu „Poprawa zdolności Polski do walki z handlem ludźmi”;  
wizyta ekspertów GRETA w ramach II rundy ewaluacji wdrażania Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzonej w Warszawie dnia 16 maja 2005 r. (14-18.11.); eksperci GRETA – pan Jan van Dijk, pani Alina Brasoveanu i pan Mats Lindberg. - spotkali się z przedstawicielami: polskiego Sejmu, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i administracji, Prokuratury Krajowej, Ministerstwa Sprawiedliwości i Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Policji, Straży Granicznej i Centralnego Ośrodka Szkolenia Straży

Granicznej, Państwowej Inspekcji Pracy, Ministerstwa Zdrowia i Poltransplantu, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Urzędu ds. Cudzoziemców oraz Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie i warszawskich domów dziecka, a także Siecią Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi, Ośrodkiem Badań Handlu Ludźmi Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawicielami związków zawodowych oraz Międzynarodową Organizacją ds. Migracji – IOM Biuro w Warszawie. 16 listopada eksperci GRETA odwiedzili także Lubuski Urząd Wojewódzki, gdzie spotkali się z Prezydium Lubuskiego Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi. Obecnie przygotowywany jest raport z wdrażania Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, którego wstępna wersja będzie przekazana Polsce w I kwartale 2017 roku.

- Rada Państw Morza Bałtyckiego – w I połowie 2016 roku kontynuowano polską prezydencję w TF-THB CBSS – spotkania w Polsce odbyły się w dniach 17-18.03 i 30-31.05. w Warszawie. Przedstawiono na nich system szkoleń w zakresie handlu ludźmi, realizowany w Polsce, a także dyskutowano nad przyszłością Grupy Zadaniowej ds. Handlu Ludźmi.

Ponadto:

- udział w spotkaniu Kick off STROM II (16-17.06., Wilno) – jest to kontynuacja projektu STROM – Strengthening the Role of Municipalities in the Work against Trafficking in Human Beings in the Baltic Sea Region, w którym Polska brała udział, dzieląc się swoimi doświadczeniami z tworzenia systemu zespołów wojewódzkich,
- udział w pierwszym spotkaniu prezydencji islandzkiej, połączonym z obchodami dziesięciolecia funkcjonowania TF-THB (24-25.10., Reykjavik),
- udział w konferencjach pt. „Promoting the Human Rights and Best Interest of Children in Transnational Child Protection Cases” oraz “Promoting good practices in protecting unaccompanied children and finding solutions for the children, families, societies and states” (07-09.12., Sztokholm);

Referat konsularny Ambasady RP w Kopenhadze, w ramach polskiej prezydencji w Radzie Państw Morza Bałtyckiego, zorganizował (18.03.) seminarium na temat przeciwdziałania handlowi ludźmi - spotkanie skierowane było do konsulów oraz urzędników konsularnych w Danii, a przeprowadzone przez ekspertki z duńskiego Centrum ds. przeciwdziałania Handlowi Ludźmi (Center mod Menneskehandel – CMM). W ramach seminarium przeprowadzono szkolenie nt. identyfikacji ofiar handlu ludźmi.

- Unia Europejska:

udział w spotkaniach EU NREM (maj i 05-06.12.) – udział w nich biorą krajowi sprawozdawcy ds. handlu ludźmi, którzy dzielą się na forum istotnymi wydarzeniami, a także planowanymi działaniami w zakresie zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi. Polska zaprezentowała podjęte w 2016 r. działania prewencyjne m.in. wystawa mobilna (p. I.3), kampania społeczna (p. I.4), dwa predefiniowane projekty z grantów norweskich, a także przedstawiła plany na przyszłość. Podczas spotkań UE NREM poruszane były także kwestie dotyczące projektów, realizowanych przez inne państwa z grantów otrzymanych od Komisji Europejskiej;

udział w konferencji prezydencji holenderskiej nt. handlu ludźmi *TeamWork!* (18-19.01.2016r, Amsterdam) - konferencja odbywała się pod hasłem „Wzmocnienie współpracy

multidyscyplinarnej przeciwko handlowi ludźmi w celu wykorzystania do pracy” i była kontynuacją spotkania eksperckiego z 2015 r., na którym zainaugurowano tworzenie „Podręcznika dla ekspertów w zakresie multidyscyplinarnej współpracy przeciwko handlowi ludźmi w celu wykorzystania w pracy przymusowej”. Ze strony polskiej w konferencji brali udział przedstawiciele: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Prokuratury Krajowej, Państwowej Inspekcji Pracy, sądów i związków zawodowych. Głównym celem spotkania było zwrócenie uwagi na znaczenie współpracy pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami w celu skutecznego zwalczania zjawiska handlu ludźmi do pracy. W trakcie konferencji odbyło się 12 warsztatów na temat różnych aspektów walki z tym przestępstwem;

bieżąca współpraca z Europolem, koordynowana przez Wydział dw. z Handlem Ludźmi BK KGP jako krajowego koordynatora platformy EMPACT THB (Europejskiej Multidyscyplinarnej Platformy p-ko Zagrożeniu Przestępczością Handlu Ludźmi), w tym nadzór nad działaniami podjętymi przez wszystkie komendy wojewódzkie/Stołeczną Policję w ramach dwóch operacji JAD w 2016 r. (więcej w cz. III).

- Forum Salzburg – konferencja nt. handlu ludźmi w ramach chorwackiej prezydencji w FS (22-23.03., Pula) – na spotkaniu uzgodniono, że należy wzmocnić współpracę między wszystkimi państwami, ze szczególnym uwzględnieniem współpracy operacyjnej i wymiany informacji między państwami, znajdującymi się na szlakach migracyjnych, przy jednoczesnym uwzględnieniu aspektów bezpieczeństwa. Współpraca w tym obszarze powinna być realizowana w ramach Salzburg Forum, a także we współpracy z zainteresowanymi partnerami z Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej.
- Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie – aktywny udział przedstawicieli Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi w spotkaniu przeglądowym praw człowieka ODIHR OBWE (22.09., Warszawa); spotkanie zostało otwarte przez Panią Ambasador Madinę Jarbussynową, Koordynatora do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi OBWE.
- *International Service* - współpraca Terenowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka w Poznaniu; organizacja, umożliwia sprawdzenie tego, co dzieje się w rodzinie, która wyjechała do pracy za granicą oraz co dzieje się z dzieckiem w przypadku rozwiedzionych rodziców - działania te mają na celu między innymi zapobieganie nielegalnym adopcjom.

#### Udział w projektach międzynarodowych:

- Partnerstwo Wschodnie – udział w panelu ds. migracji i azylu (14-15.04., Kiszyniów – udział przedstawicieli MSWiA) oraz udział 3 policjantów z WHL BK KGP w seminarium szkoleniowym w obszarze zwalczania handlu ludźmi w związku z realizacją Planu działania dla Armenii w ramach unijnego „Programu Współpracy Policyjnej w ramach Partnerstwa Wschodniego” (25-30.09., Erywań/Armenia);
- Proces Chartumski - organizacja szkoleń dla przedstawicieli sudańskich służb migracyjnych w obszarze zapobiegania i zwalczania zjawiska handlu ludźmi (udział przedstawicieli Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA – 17.10. oraz międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi);

- projekt JEMPAS w ramach partnerstwa na rzecz mobilności UE- Jordania (listopad-grudzień 2016r. - udział przedstawicieli Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA oraz Komendy Głównej Straży Granicznej); projekt dotyczy wzmocnienia zdolności Jordanii do przeciwdziałania handlowi ludźmi, w szczególności tworzenia Krajowych Planów Działań, wdrażania Krajowych Mechanizmów Referencyjnych oraz działań operacyjnych organów ścigania; projekt będzie kontynuowany w 2017 r.;
- projekt PRO-ACT - był realizowany przez trzy organizacje: FairWork (Holandia), Focus on Labour Exploitation (FLEX, Brytania) i ADPARE (Rumunia). Działania projektu koncentrowały się na poprawieniu identyfikacji ofiar pracy przymusowej (z wyłączeniem prostytutki). Założeniem było opracowanie skutecznej strategii identyfikacji, i wspierania ofiar handlu ludźmi która mogłaby być używana w całej UE. Fundacja La Strada wzięła udział w warsztacie (20-21.04., Londyn).

Udział w konferencjach nt. handlu ludźmi:

- udział przedstawiciela Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi MSWiA w konferencji portugalskiego punktu kontaktowego Europejskiej Sieci Migracyjnej nt. „Nowe trendy w wykorzystaniu sieci społecznościowych w handlu ludźmi” (13.12., Lizbona, Portugalia);
- udział przedstawicielek Stowarzyszenia Po-MOC w międzynarodowej konferencji sieci Renate „Przeciwdziałanie handlowi ludźmi w Europie”, spotkanie z papieżem Franciszkiem, prezentacja sytuacji w Polsce (06-12.11., Rzym, Włochy).

## FINANSOWANIE

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji na realizację zadań przewidzianych w „Krajowym Planie Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2016-2018” w roku 2016 wydatkowało 235 000 PLN na bieżącą realizację zadań oraz 1 100 000 PLN na realizację zadania publicznego pn. „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi” (p. II.5 KPD). Łącznie z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w roku 2016 wydatkowano środki finansowe w wysokości 1 335 000 PLN.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zaplanowało na realizację zadań przewidzianych w „Krajowym Planie Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2016-2018” – szkoleń dla pracowników pomocy społecznej w 2016 r. – 78 000 PLN